

РІК LII, Ч. 10

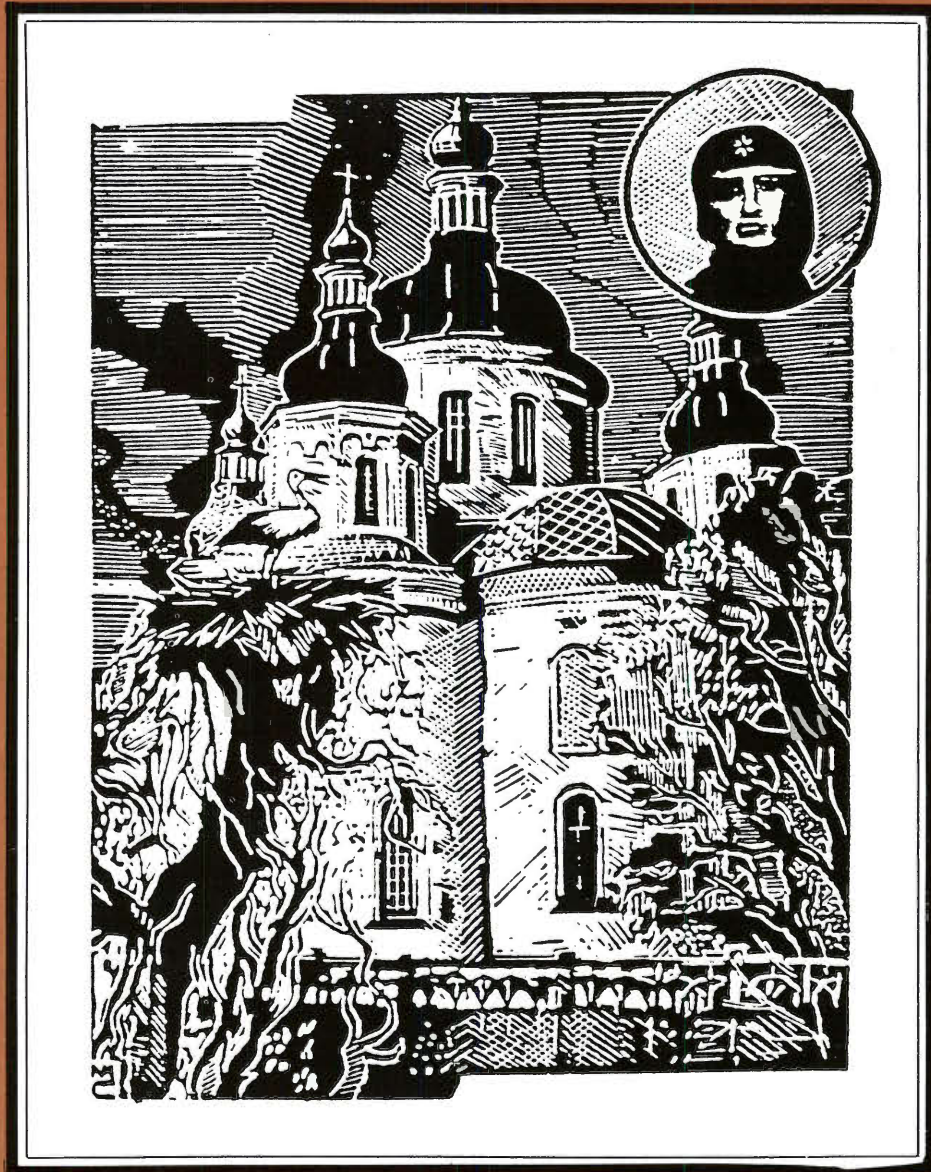
ЖОВТЕНЬ — 1995 — OCTOBER

№. 10, VOL. LII

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

РІК LII,

ЖОВТЕНЬ

Ч. 10

Виходить раз у місяць
видає

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Неприбуткова організація
Засновник Українського Музею в Нью-Йорку

Головний редактор — **Ірена Чабан**
Редактор англomовної частини — **Тамара Стадниченко**
Мовний редактор — **Роман Юревич**

Редакційна колегія:

Анна Кравчук — Голова Союзу Українок Америки
Марта Богачевська-Хом'як
Анна-Галія Горбач
Іванна Рожанковська
Ярослава Рубель — (з уряду) пресова референтка
Головної Управи

Адреса редакції: 108 Second Avenue
New York, NY 10003

Тел.: (212) 674-5508 Факс: (212) 254-2672

Адміністратор — **Наталія Дума**

Річна передплата в США

Для членів СУА \$ 25.00

Для інших передплатників \$ 30.00

Поодиноке число \$ 3.00

В країнах поза межами США US \$ 40.00

OUR LIFE

VOL. LII

OCTOBER

No. 10

Published monthly
by

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.
Non-profit organization
Founders of The Ukrainian Museum in New York, N.Y.

Editor-in-Chief — **Irena Chaban**
English Editor — **Tamara Stadnychenko**
Ukrainian Language consultant — **Roman Yurevych**

Contributing Editors:

Anna Krawczuk — UNWLA Inc. President
Martha Bohachevsky Chomiak
Anna-Halia Horbach
Iwanna Rozankowskyj
Jaroslawa Rubel — UNWLA Inc. Press Chair

Editorial Office: 108 Second Avenue
New York, NY 10003

Tel.: (212) 674-5508 Fax: (212) 254-2672
Business administrator: **Natalia Duma**

Annual subscription in the USA for UNWLA members ... \$ 25.00

Annual subscription in the USA for other subscribers ... \$ 30.00.

Annual subscription in countries other
than USA \$40.00 US currency.

Single copy \$ 3.00

ЗМІСТ

Привіт Президента США Билла Клінтона українському народові.	1
Оксана Сапеляк. Демократична держава — суспільство рівних можливостей	2
Софія Майданська. Наші селянки	4
Степан Гела. Печатки княгинь Руси-України домонгольської доби	5
Вісті Українського Музею в Нью-Йорку.	8
Карло Звіринський. Думки з приводу	9
Антоніна Листопад. Покровська молитва	12
Докія Гуменна. Велике цабе (уривок)	13
Our Life	
Thomas Prymak. Roxolana: Wife of Suleiman the Magnificent	15
Anna Krawczuk. They Just Fade Away	21
NKB. A New Leaf	22
Cooky's corner.	22
Христя Навроцька. Наше харчування	23
Дописи Округ і відділів	24
Пожертви	28
Нашим дітям	34
Посмертні згадки	36

Рис. Зоряни Сохацької.

Drawing by Zoriana Sokhatska.

На обкладинці: Кирилівська церква у Києві. Графіка Миколи Стратілата. (Із збірки Дмитра Степовика).
On the cover: Cyril's Church in Kyiv. Etching by Mykola Stratilata. From the collection of Dmytro Stepanyuk.

КАНЦЕЛЯРІЯ СУА / UNWLA Inc. HEADQUARTERS:

108 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 533-4646 Директор — **Омеляна Рогожа**
Години урядування: від 10:00 до 4:00 по пол.

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА / UNWLA Inc. SCHOLARSHIP PROGRAM:

P.O. Box 172, Holmdel, NJ 07733
(908) 888-0494 **Luba Bilowchtchuk**

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM:

203 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 228-0110 Fax (212) 228-1947

ПРЕДСТАВНИЦТВА "НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ: Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate, London W24HG, England

АВСТРАЛІЯ: Postup Ukrainian Cooperative Trading Society Limited, 928 Mount Alexander Rd., Essendon, 3040, Australia

"OUR LIFE" (USPS 414-660) is published monthly (except August) by Ukrainian National Women's League of America, Inc., 108 Second Avenue, New York, NY. 10003
ISSN 0740-0225

Second Class Postage Paid at New York, NY and at additional mailing offices.
(USPS 414-660)

Postmaster: send address changes to

"OUR LIFE", 108 Second Ave., New York, NY 10003

© Copyright 1995 Ukrainian National Women's League of America, Inc.

Президент США Білл Клінтон і Президент України Леонід Кучма перед Маріїнським палацом у Києві, 1995. Фото Тані Д'Авіньон.

U. S. President Bill Clinton with Ukrainian President Leonid Kuchma before the Mariinsky Palace in Kyiv, 1995. Photo by Tania D'Avignon.

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

UKRAINIAN INDEPENDENCE DAY, 1995

Greetings to all those celebrating the fourth anniversary of Ukrainian independence.

Today, Ukrainian Americans honor their ancestors' heroic struggle for liberty. Despite difficult conditions, Ukraine continues down a path of economic and political reforms that will strengthen its sovereignty and economic independence. Americans look forward to expanding our cooperation in support of Ukrainian democracy, security, and economic prosperity. This is a truly meaningful objective, especially for Ukrainian Americans. The fruits of this cooperation can already be seen in our historic achievements on military and nuclear security matters and in growing commercial ties.

On this day of victory and pride, let us rededicate ourselves to strengthening the bonds of friendship and partnership between the peoples of Ukraine and the United States. I join with all Ukrainian Americans in today's celebration of Ukraine's independence, and in recognition of Ukrainians the world over who have given so much for the cause of freedom and democracy.

Best wishes to all for a wonderful celebration.

Bill Clinton

БІЛИЙ ДІМ
ВАШІНГТОН

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, 1995

Сердечно вітаю усіх, хто святкує чверту річницю незалежності України.

Сьогодні українські американці відзначають героїчну боротьбу своїх земляків за незалежність. Не зважаючи на важкі обставини, Україна продовжує іти шляхом економічних і політичних реформ, які зміцнять її суверенність і економічну незалежність. Американці бажать далі поширити нашу співпрацю для підтримання демократизації, безпеки і економічного добробуту України. Це має виняткове значення особливо для українських американців. Наслідки такої співпраці можна вже тепер бачити в історичних досягненнях у справах військової і нуклеарної безпеки, а також у зростаючих торговельних зв'язках.

У цей день перемоги і гордості обіцяймо собі зміцнити ще наші дружні зв'язки поміж українським і американським народами. Я приєднуюся до всіх українських американців в цей день святкування незалежності України і признання для українців в цілому світі, що дали так багато для ідеалів волі і демократії.

З найкращими побажаннями для всіх у цей радісний день, —

Білл Клінтон

ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА — СУСПІЛЬСТВО РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

РЕМІНІСЦЕНЦІЇ ІЗ ПАРЛЯМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ 12 ЛИПНЯ 1995 Р.

До фемінізму, як суспільного явища, широковідомого на Заході, ми ставилися досить скептично. Вважали це справою жінок, яким не вдалося вирішити особистих проблем чи реалізувати себе професійно. Виховані радянською системою, яка декларувала рівноправність чоловіків і жінок, ми їй справді вірили, що живемо в цивілізованому суспільстві рівних можливостей для всіх. Вірили, але коли зрозуміли невідповідність між декларованим і фактичним рівноправ'ям, подивилися на цю проблему інакше.

Більшість населення України, 52%, становлять жінки. Проте їхні інтереси у парламенті представляють лише 4.2%. В Україні немає жодної жінки-міністра, посла чи керівника політичної партії, на відповідальних посадах працюють 14%, у дипломатичному корпусі — 3% жінок. Для порівняння: у Скандинавських державах (з виступу посла Норвегії в Україні на парламентських слуханнях ВР 12 липня 1995 р.) у парламенті — 30-50% жінок. Прем'єр-міністр, міністри оборони і внутрішніх справ у Норвегії — жінки, начальник поліції в м. Осло — теж жінка. На керівних посадах працює 30% жінок. Але й це, вважає посол, замало для формування скандинавської моделі держави добробуту. Повинно бути 40% і не менше жінок у парламенті. Ця цифра закріплена законодавчо — встановлена квота, за дотриманням якої стежить спеціальна людина.

У мусульманському світі, де ще донедавна жінка не мала жодних прав і була трактована, як дитина, кардинально змінилася ситуація: в Туреччині — президент жінка Тансу Чілер, у Пакистані — жінка прем'єр-міністр Беназир Бутто. Не будемо згадувати про те, що в минулому українська жінка не була ані предметом купівлі-продажу, як у азійських країнах, не трактували її як недорослу істоту, котра нездатна була потурбуватись про себе, ані про своїх дітей, як це було в Європі. Не задля жалю чи сантиментів за минулим, а лише з метою нагадати про історичні реалії говоримо про демократичні засади української сім'ї, а також становища жінки в суспільстві. Передовсім жінка була фінансово незалежною від чоловіка. За звичаєвим правом, земля, котру вона отримувала від батьків, була її власністю, називалась "материзна". Ця земля успадковувалась лише по жіночій лінії. Жінка могла бути опікункою дітей, керувати господарством. Знаємо жінок меценатів, які давали кошти на будівництво церков, на видання книг.

Полтавська поміщиця Милорадович була головною фундаторкою Товариства ім. Шевченка у Львові.

Не хочемо перераховувати всіх відомих жінок — громадських і політичних діячів в Україні. Оксана Мешко — основоположниця Гельсінкської Групи. Йдеться про те, що ми відстали не лише від європейських і азійських країн, але й від самих себе. У цій сфері ми відкинуті найменше на століття, але не порівняно з самими собою, а порівняно із мусульманським світом.

В Україні із кожних десяти зареєстрованих на біржах праці безробітних — вісім жінок, більшість яких із спеціальною або вищою освітою. Як засвідчують соціологічні опитування, значна частина жінок відіграє пасивну роль у суспільному житті, не висловлює своїх думок з приводу політичної ситуації, а ті жіночі партії, які існують, не сприймаються серйозно владою і суспільством, бо вони не мають реальної політичної ваги і юридичної бази. Становище жінки в Україні можна хібащо порівняти з Сомалі, відзначала на Міжнародній науково-практичній конференції "Жінка і демократія", яка нещодавно відбулася у Києві, посол США в Австрії пані Гант. Ось так нас сприймає світ.

Тому, зрозуміло, для побудови дійсно демократичної держави, необхідна зміна державної політики щодо жіноцтва. Перші кроки у цьому напрямку зроблено: у Верховній Раді України пройшли парламентські слухання, присвячені реалізації в Україні положень Конвенції ООН "Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок".

Дивлячись на залю засідань Верховної Ради, реакцію на виступи, не скажеш, аби наших депутатів хвилювало підняте питання на парламентських слуханнях про становище жінки в державі. Без сумніву, для нинішнього складу Верховної Ради це питання недержавної ваги. Таку вагу має лише економіка. Складається враження, що економіка стала цілком абстрактною річчю. Шкода, що наш парламент (і Уряд теж) набув за роки іреальної системи доволі іреальне мислення. Адже ми вже чули: "Спочатку нагодуємо народ" — проголошено ще у 1917 р. Створити базис, а згодом, мовляв, перейдемо до побудови. Вся річ в тім, що це — не що інше як творення нового фетишу. Як же гукати, щоб донеслося до вух нашої Верховної Ради і Уряду: нема економіки без реальних людей, без конкретних осіб. Здавалось би,

самозрозумілим є неможливість розвиненої економіки у суспільстві з відсталими середньовічними суспільними відносинами.

Як наші мужі думають інтегруватися в європейську економіку — взагалі малозрозуміла справа. Адже економіка — не що інше як частина культури. Особливість цієї частини культури полягає в її видимості, це, так би мовити, — надводна частина айсберга. Невидимою підводною частиною, але набагато більшою, на якій може розвиватися економіка, є вся система духовних цінностей, система відносин між соціальними групами, релігійними конфесіями, окремими членами суспільства і т. п. Варто лише подивитися, як непросто проходять інтеграційні процеси в Європі. Однією з перешкод на цьому шляху є далеко не різний рівень економіки, а цілком інші аспекти. Наприклад, однією із проблем є різне ставлення до знаків дорожнього руху у країнах Північної Європи і Півдня. Якщо на Півночі воно серйозне, то на Півдні дорожні знаки вважаються зайвою річчю. Що ж говорити про нас, коли всі відносини, що стали нам "нормою", у світі вважаються ненормативними. Таким чином ні економічне чудо, ані економічну інтеграцію в європейську економіку неможливо здійснити без духовної переорієнтації суспільства. Однією з вагомих складових такої переорієнтації є, власне, жіноче питання, по суті, зігнороване Верховною Радою, вислухане "для годиться", мовляв, ми теж, як усі.

Зрозуміло, замало формально прийняти конвенцію щодо рівних прав жінки у суспільстві чи провести парламентські слухання. Звичка приймати гарні рішення і не виконувати їх — гіркий спадок попередньої системи, котра цупко тримається у свідомості більшості. Побут і традиції, які базувалися на взаєминах між класами і соціальними групами, заважають повернутися до взаємин, побудованих на особистісній повазі взагалі, не лише до жінки. Тому наприкінці ХХ ст. ми опинилися у сфері прав людини, а не лише економіки, далеко позаду Європи.

Скажімо, депутат Верховної Ради Валерій Паламарчук вважає недопустимим встановлювати квоти для жінок у виборах, мало того, висловлюючи думку багатьох-багатьох чоловіків, гадає, що Верховна Рада повинна бути суто чоловічою. Водночас твердо переконаний, що дискримінації жінки не існує.

Певна частина чоловіків (значно менша), думкою яких ми цікавилися, не є такою категоричною, допускає присутність жінки у парламенті, але проти квоти. Чому? В такому випадку, мовляв, буде дискримінуватися виборець, котрий мусітиме обирати жінку. Щоправда, нині виборець мусить обирати лише чоловіка. Йдеться про квоту 30-40%, хоч жінок в Україні, як уже згадувалося, 52%. При 48% чоловічого населення їм залишається квота 60-70%.

Однак механізм забезпечення участі жінок у Вер-

ховній Раді повинен бути відпрацьований з особливою скрупульозністю, оскільки жодний модель цивілізованого суспільства, в якому існує повага до особи, нам не підходить.

Цікаві психологічні настанови чоловіків у їх упередженості до жінок. Наприклад, сентенції відомого журналіста: "Жінка живе емоціями. Я боюся парляменту, який керувався б емоціями". Хотілося б побачити беземоційний парламент у будь-якій країні. Наш чоловічий парламент не надто грішить беземоційністю, не грішить ані розсудливістю, ані толерантністю. Щодо емоцій чоловіків і жінок. Коли говорять про емоції у вищезазначеному контексті, то, очевидно, мають на увазі переживання нижчих видів, які ґрунтуються на безумовному рефлексі, інстинктивних виявах психіки, бо емоції — це ще й ознака розвиненості почуттів, ще визначає емоційну культуру особистості. Отже, йдеться, очевидно, про деструктивність у поведінці людини. Тому, не зайве, мабуть, зауважити, що останні дослідження антропологів, які займаються вивченням доцивілізованих культур, повністю усувають усталені погляди на сутність людини, як мішанину добрих і злих емоцій. Деструктивність не є вродженим елементом, ані сутнісною рисою людської природи. Німецько-американський видатний вчений сучасності Еріх Фром вважає, що руйнівне начало в людині зв'язано виключно із суспільством. У життєстверджуючих суспільствах, де відсутнє насильство (племена індіців, зуні, семангів та ін.), жінок не експлуатують і не принижують. Окрім того, у таких суспільствах характерною є превалююча цінність не речей, а самого життя. Важливе місце займають молитви, пісні, танці, загалом релігійна сфера вважається важливішою, аніж світська.

Для деструктивних же суспільств характерне суперництво і боротьба, причому у цій боротьбі всі засоби добрі і будь-яка перевага використовується для перемоги. Ідеалом чоловіка вважається той, хто досягає успіху не у відкритій боротьбі, а хитрощами, підсиджуванням тощо. Найвищим досягненням є успіх, котрий досягнуто нанесенням матеріальних і моральних збитків суперникам. Дві головні пристрасті у таких суспільствах — багатство і секс. Зло і жорстокість — зброя у цій боротьбі. Жінка тут, зрозуміло, лише предмет для сексуальних задовольень.

Доведено також, що саме в деструктивних суспільствах склалася патріархальна система відносин між статями. Власне, експлуатація жінки, нерівноправність доводить до ворожнечі не лише між статями, а й поколіннями і т. д. Абсолютний авторитаризм виробив систему, при якій намагання індивіда реалізувати свої власні цілі сприймається як смертний гріх. Тому в нашому наскрізь атеїстичному суспільстві стосовно до жінки, її становища і завдань, зустрінемо повсюдні посилання на "Біблію". Не кажемо тепер про культ Діви Марії у християнстві, бо

це окрема велика тема. Нагадаємо лише про суть християнської моралі, за якою людина, незалежно чоловік чи жінка, спілкується з Богом через молитву і є однаково вислуханою. Чоловік і жінка є рівноправні перед Божим законом. Гріх для жінки однаковий, як і для чоловіка. Згідно з християнським вченням, і чоловік, і жінка є дітьми Божими. Подруге, ставлення до Бога ми виявляємо не інакше, як через ставлення до собі подібних, незалежно чоловіків чи жінок. Нарешті, якщо рівноправні перед Богом і жінка, і чоловік, то мають вони бути рівноправними і перед людськими законами, якщо ці закони базуються на істинній моралі. Свобода, рівноправність — це не досягнення сучасної Європи і не винахід ХХ ст., а біологічна реакція людського організму, про що свідчить величезний матеріал, зібраний вченими-антропологами. У світі, де люди поневолені (незалежно: всі, половина чи частина їх) знову і знову виникають спалахи насильства і агресії. Становище сучасної жінки в Україні — це вияв морального збанкрутіння і духовного виродження. Сталося так, що традиційно патріархальне суспільство Росії плює більшовицький нігілізм, що знецінив не лише жінку, а загалом життя, посунув з усією агресивністю в українську суспільність. На жаль, кожен впізнає у нашому суспільстві всі ознаки деградації і жорстокості. Навіть найогидніші зовнішні ознаки антикультури почувте на кожному кроці. Брудна лайка, якої не знали наші предки, отруєно плететься всюди — і в містах, і в селах: осквернення Бога, не кажучи про Матір. У 1918 році російський філософ Булгаков, до речі, писав: "...якщо вже шукати коренів революції в минулому, то тут воно наявне: більшовизм народився

з лайки, та він і є, по суті, облаювання материнства будь-якого — і в церковному і в історичному відношенні..."

Більшовизм, який стільки років культивувався в Україні, виростив свої плоди: ненависть, гординю, заздрість, зневагу і насильство. Одна із потворних форм насильства — наведені вище усталені погляди на жінку, як прояв деструктивного суспільства.

Найтолерантніша частина чоловіків, котра вміє логічно і реально мислити, хоч байдуже, беземоційно і безпристрасно, зазначає неможливість активної діяльності жінки у сфері політики і бізнесу через нерівні можливості у суспільстві. З цим ми погоджуємося. Але, очевидно, задля блага чоловіків, жінок і дітей, а також задля блага всієї держави і громадськості варто емоційніше братися за справу створення умов розвитку для розвитку кожної особистості чи то чоловіка, чи то жінки.

Варто зосередити зусилля не на загальниках, які набили оскому давним-давно, типу "ролі жінки у суспільстві", а конкретно вирішувати питання жінки і материнства, які дали б поштовх для формування рівноправних відносин у цьому ж суспільстві. І хочемо вірити, що демократія чоловіків не буде закінчуватися там, де питання торкатиметься їх рівноправності з жінками. Саме рівноправності, а не тотожности.

Однак найцікавішим у цій проблемі є те, що головна її причина ховається не у ставленні до неї чоловіків, а самих жінок. Одні з них взагалі не бачать дискримінації жінки, інші — під тиском вироблених системою традицій і забобонів відмовились від політичної діяльності. Але це вже інша розмова.

СОФІЯ МАЙДАНСЬКА

Наші селянки. На фотографіях початку століття ці жінки сидять, мов святі на престолі, Матері-Одигітрії, оточені дрібними охайними діточками. По-царськи вони носять білі намітки, вишиті сорочки, добірне намисто з дукачами. (Одна гостя з Москви, побачивши намітку на голові у нашої жінки, вигукнула: "Не може бути, хіба у вас у селах так носили? Це більше нагадує головний убір патриціанки доби італійського Відродження!"). А потім почалися "переможні" п'ятирічки з патосом концтабірних бушлатів і колгоспних куфайок. Почалася ера великого Страху. Від збляклих фотографій 30—50-их років віє якоюсь приреченістю. Мати з дітьми сполохано збилися до купи, наче біля тюремної стіни перед розстрілом. Її ж діти з переляканим застиглим поглядом, голомозі або у зіжмаканих чорних кашкетиках, сивих куцих піджачках і стоптаних черевиках. Чомусь усі одразу забули про красу і гідність, бо краса і культура карались, як пережиток "старого режиму". Страх панував усюди, навіть перед фотооб'єктивом. І все ж яка незбагненна сила схована у нашому генетичному корені, якщо навіть серед страхітливого геноциду, коли ціла Україна мало не стала велетенським гетто приреченого на знищення народу, якщо серед цього, забутого Богом попелища злетіли такі Фенікси незнищеної краси, як Катерина Білокур та Марія Примаченко. А їх же колись були тисячі, сотні тисяч тих народних художниць, що розмальовували калиною і павами та зозулями свої припічки, одвірки та окружжя вікон. І кожна малювала тільки свої птахи і квіти, бо вони були ще й родинними оберегами.

ПЕЧАТКИ КНЯГИНЬ РУСИ-УКРАЇНИ ДОМОНГОЛЬСЬКОЇ ДОБИ

(Закінчення)

Останні печатки княгинь Руси-України домонгольського часу, які сфрагісти мають на обліку і які ми охопили нашим списком, — це дві ідентичні були київської княгині Олислави Єлисавети Гертруди (1025—1107), жінки великого київського князя Ізяслава I Дмитра Ярославича (1024—1078). Вона була донькою польського короля Мешка II Пястовича (990—1039), тому літописець її називає "ляховиця", та Рихези, правдоподібно німкені.

Трірський псалтир або кодекс Гертруди, що про нього буде згадка далі, вказує, що вона була римо-католицького обряду, але як жінка великого київського князя — володаря країни східнього обряду, зуміла знайти синтезу обох обрядів чи віровизнань, а навіть мала позитивний вплив на князя у політичних і церковних справах, корисний для її прибраної батьківщини.

У князів були два сини: Святополк II Михайло Ізяславич (+1113), який був одружений, як було сказано вище, з Іриною Половчанкою, донькою половецького Тудорхана, і Ярополк Петро Ізяславич (+1088), улюблений син княгині, одружений з німецькою княжною Кунегундою, донькою графа Оттона.

По смерті чоловіка Ізяслава I Ярославича (+1078) княгиня-вдова жила власне у княжича Ярополка Петра на Волині, у Володимирі Волинському.

сферу, земний гльоб. По лівій руці Архангела є доземний грецький напис "Св. Гавриїл".

Варто згадати, що княгиня вживала були від часу її овдовіння, коли була у сина на Волині, тому можна числити, що її печатки мають більше як 900 років і нині одна з них зберігається в музеї у Львові, а друга в Ермітажі в Петербурзі.

Князювання Ізяслава I і Гертруди припало на кінцеву фазу переслідування ісповідників старослов'янського або методіївського обряду католицької церкви німецькими місіонерами римо-католицької митрополії і архієпископства у Маґдебурзі ("Німецький Дранґ нах Остен" — примітки складача), бо цей обряд репрезентував слов'янську національну християнську течію. Про те, що в ньому не було нічого, що заперечувало б католицькі догми, вказують факти, що римські папи, які не були під тиском німецьких цесарів (т. зв. інвеститура), слов'янський обряд визнавали, зате папи, які не могли встояти перед натиском, його не визнавали. Одним із закидів проти методіївського обряду було те, що в ньому Богослуження відправлялися не "сакральними" мовами — гебрійською, грецькою чи латинською, а живою зрозумілою старослов'янською мовою, і треба було чекати майже тисячу років, щоб II Вселенський Ватиканський Собор 1962 року доручив усім католицьким обрядам ввести у відправах живі національні зрозумілі мови.

Печатка княгині Олислави Єлисавети Гертруди (Всеволожі).
Seal of Princess Olyslava-Elisaveta-Gertrude.

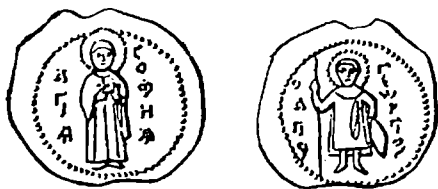

Печатка невідомої княгині з XII ст.
Seal (partial view) of an unidentified princess.

На печатках Гертруди, на аверсі, є зображення монахині в рясі, в авреолі довкола голови, яка у правій руці тримає на грудях хрест, символ мучеництва. По боках святої є доземні грецькі написи, з її правого боку "Єли...", а з лівого "...савети", значить ім'я святої патронки княгині — св. Єлисавети. На аверсі були є зображений на повний зріст окрилений Архангел Гавриїл в авреолі, який правою рукою тримає високий посох, завершений хрестом, а в лівій —

Печатка "незнаної" княгині з XII ст. знайдена під час археологічних розкопок у Полоцьку, а тому "полоцька княгиня" — одна з незідентифікованих буль з княжої доби. На лицьовому боці були є зображення святої в авреолі і мантиї з правою рукою нижче грудей — "на поясі", і лівою, піднесеною вгору. З її лівого боку, внизу, є тільки "...на". На звороті печатки —

окрилений архангел Михаїл, який правою рукою тримає посох, завершений хрестом, а в лівій — сферу. Справа від архангела, внизу, між посохом і ногою — "...хай", тобто Михайло. Печатка має близько 850 років.

Печатка княгині Софії Полоцької.
Seal of Princess Sofia Polotsky.

Полоцька княгиня Софія (половина XII ст.) була жінкою полоцького князя Святослава Юрія Всеславича (+після 1133 р.) і матір'ю монахині Євфросини (опис її печатки є нижче). На печатці Софії, на лицевому боці, є зображена на повний зріст, в авреолі і мантиї, її патронка св. Софія. У правій руці на грудях вона тримає хрестик, символ мучеництва, а лівою благословить. По боках святої є доземна грецька легенда-напис: справа — "свята", зліва — "Софія".

На зворотному боці печатки є зображення на повний зріст патрона чоловіка княгині св. Юрія в авреолі, у боярській, лицарській зброї, який правою рукою тримає високий спис, а лівою щит. По обох боках святого є грецькі доземні написи: справа — "святий", зліва — "Юрій-Георгій". Печатка княгині Софії тепер може мати приблизно 750 років.

На початку цієї статті згадано, що процес ідентифікації буль — це дуже складний процес і тому є незідентифіковані печатки. Збереглися дві печатки княгині Софії. Одна з них знайдена під час археологічних розкопок у Латвії і особливо добре збережена. Вона зберігається в Інституті історії Латвії.

Печатка невідомої княгині ("Марія")
Seal of an unidentified princess.

Половина печатки невідомої княгині Марії. Коли будемо дивитися на лицеву сторону печатки з написом "Марія", то на її правій половині зображена жінка в авреолі, а на краю — кирилицею скорочене "Марія".

Коли дивитися на зворотну сторону печатки, то можна побачити ліву половину допоясного зображення в авреолі і короні з дармовисами, а краєм скорочене кирилицею "Давид". Час існування цієї були можемо визначити тільки приблизно — XII століття, тобто її вік 850 років.

Печатка княгині Євфросинії.
Seal of Princess Evfrosynia.

Дуже цікава є печатка княгині-монахині Євфросинії Полоцької з другої чверті XII ст. Вона була дочкою Святослава Юрія Всеславича. На її аверсі є допоясне зображення, здається, монахині-мучениці, яка у правій руці тримає ледве помітний хрестик — символ мучеництва. По боках її голови, справа, є доземний напис-легенда "Євфро...", зліва — "...синія". На краю щитика є кириличний молитовний напис "Господи, поможи рабі Твоїй Євфросинії званій". На реверсі, в горішній частині середини щитика, є зображення Христа на повний зріст, в авреолі, який благословляє, а по боках — по одному апостолови в авреолях. Під Христом і апостолами на землі лежать ще два апостоли. За плечима правого апостола є доземний грецький напис "Метамор...", а за лівим — "фоза", тобто "Метаморфоза" (Преображення).

Діаметр (промір) щитика були — 20 мм. Треба подивляти старанність тодішніх граверів, які на такій малій площі щитика вигравірували такий складний і доволі чіткий рисунок і легенду. Печатка має приблизно 850 років. Це є одна з чотирьох печаток, на якій зображені Успіння Пресвятої Богородиці, Благовіщення Пресвятої Богородиці і Богоявлення, за винятком тих святих, які є патронами чи патронками власників печаток, ангелів і архангелів.

Слід сказати, що серед усіх 800 наших печаток домонгольської доби є, крім зображень окремих святих і Христа в різних позах, були з такими біблійними образами: Успіння Пресвятої Богородиці, Благовіщення Пресвятої Богородиці, де Богородиця-пряха дуже нагадує нашу жінку-пряжу з веретеном, прядкою, клубком нарядених ниток, а навіть стільцем, на якому вона сидить. Крім тих Богородичних зображень є ще Богоявлення і згадане Преображення Господне.

Печатка княгині Марії Мстиславни.
Seal of Princess Maria Mstyslav.

Княгиня Марія Мстиславна (? — 1179), звана Марією Всеволожою від імени її чоловіка великого київського князя Всеволода II Кирила Ольговича (1139–1146), залишила нам дуже цінну пам'ятку — юридичний акт купівлі "Боянної землі", т. зв. графіто, видряпаний на стіні Софійського собору в Києві. Це дуже важливий додаток до вивчення мови і письма середини XII ст.

Княгиня Марія Мстиславна і князь Всеволод Ольгович вписалися в аннали Руси-України ще й тим, що збудували у Києві Кирилівський монастир і храм св. Кирила, який частково зберігся у північно-східній частині міста, на Куренівці. Під час татарської навали храм і монастир були знищені, а відтак відбудовані у 1605 році. Пізніше до церкви добудовано західній фронтон, п'ять нових копул, а 1760 року — надворітню дзвіницю-церкву, яку збудував славний архітект І. Григорович-Барський. Нині в церкві зберігаються цінні фрески з XII ст.

Під час Другої світової війни недалеко церкви, у Бабиному Яру, німці створили горезвісний концентраційний табір, в якому розстріляли багато провідних українських діячів Києва й околиці.

Під час руйнувань українських архітектурних пам'яток за більшовицьких часів у 1934—1936 роках була знищена і дзвіниця Барського. Але і західні наші сусіди не "минули" Кирилівської церкви. У її притворі були поховані у саркофагах княгиня Марія Всеволожа і її син Святослав III Всеволодович. На початку XVII ст. якийсь шляхтич порозбирав саркофаги, щоб з їх матеріалу збудувати собі... лазню.

На печатці княгині, на її аверсі, є до пояса зображення жінки в багатій княжій одежі, з вінком-короною на голові. З правого боку голови є вертикальний кириличний напис "Марія", а з лівого, на висоті корони, грецьке скорочення "Марія Теу", тобто Богородиця. Сфрагісти вважають, що це не є зображення святої патронки княгині, а її, бо в тому часі святих зображали в дорогій княжій одежі з перлами. На звороті щитика печатки є горизонтальний чотирирядковий кириличний напис "Господи, поможи Твої рабі Марії".

Христос у славі, що вінчає на царство князя Ярополка і княгиню Ірину. Мініатюра з тріського псалтиря. 1078—1087 рр.

Christ presiding at the coronation of Prince Yaropolk and Princess Irina. Miniature from Trisulph Psalter. 1078—1087.

Княгиня Марія Мстиславна Всеволожа померла 1179 року, значить, нині її печатка могла б мати найменш 815 років. На жаль, вона не збереглася.

Як нині, так і в давнину, не всі листи чи грамоти визначних осіб були завірені їхніми підписами і печатками — булями. А все таки вони є повновартісні історичні пам'ятки і ми їх зачисляємо до сфрагістики.

Такими пам'ятками є листи чи грамоти, що їх підписала київська княжна Анна Ярославна* — французька королева Агнеса, жінка короля Генриха I.

Король Генрих помер 1060 року і залишив королеву вдову Анну-Агнесу та їх неповнолітнього сина короля Филипа I. Регентом Франції став граф Болдуїн, але тому що королева була в добрих відносинах з молодим королем і навіть брала участь в управлінні Францією, на 17 державних актах, які збереглися в архівах, є підписи "Анна Королева" або "Анна —мати Короля Филипа".

На нашій ілюстрації є копія такого листа, що його вислав 1063 року король Филип I до аббатства "Soisson" і на листі у долішньому рядку є кириличний

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ЮРІЙ САВИЦЬКИЙ — АРХІТЕКТ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

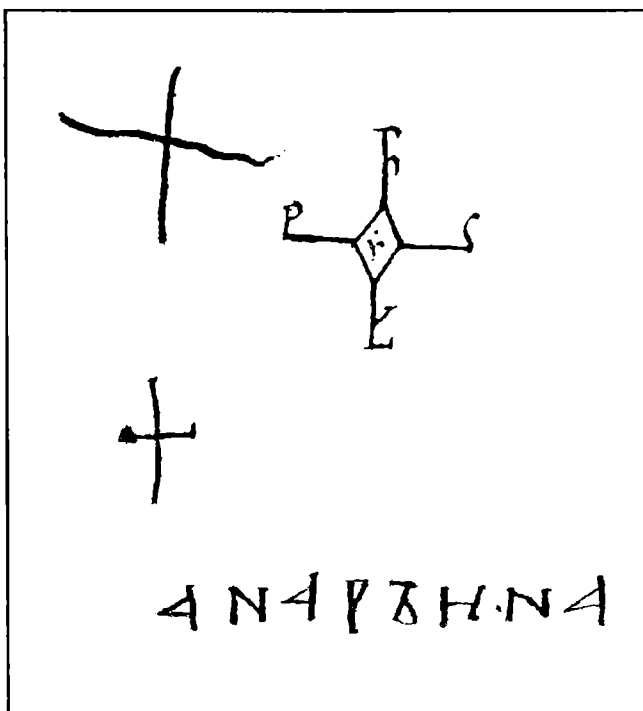
У липні цього року Управа Українського Музею в Нью-Йорку обрала архітекта Юрія Савицького і фірму Greenfield Sawski Tarella Architects, PC, для виконання проекту перебудови купленого раніше Музеєм комерційного будинку під чч. 220 — 224 на Шостій вулиці, на нове, модерне приміщення для Музею.

Архітект Ю. Савицький, відомий в українському суспільстві США як голова Крайової Пластової Старшини, а фірма, в якій він від 1976 року є партнером, діє в Нью-Йорку від 1922 р. та має за собою багатий досвід будівництва комерційних і резиденційних будин-

ків не тільки в Нью-Йорку і його ближчій околиці, але й по цілій країні.

Цього гарячого літа члени Управи й Адміністрація Музею вже почали інтенсивно працювати з архітектором Ю. Савицьким над визначенням функцій і потреб Музею в архітектурних планах перебудови. Остаточна мета розпочатої праці — належне приміщення для українців Америки, для України і для Америки, як важливої установи української культури.

Управа УМ.

Підпис кирилицею "Анна Королева". Вгорі декорований однорамений хрест, який вважається підписом короля Филипа I. 1063 р.
"Queen Anne". At top, a decorative cross presumed to be the signature of King Philip I. (1063).

напис — підпис "Анна Королева". Над тим написом є скромно декорований однорамений хрест, як кажуть дослідники, підпис-"сігнум" короля Филипа I.

Уздовж лівого краю документу є два скромні хрести — "підписи" французьких достойників. На ілюстрації документу, його долом є англійська її легенда — пояснення, як доказ, що ілюстрація є автентична.

* Любов Абрам'юк-Волинець, "Анна Ярославна". "Наше Життя", ч. 5, 1974.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Грушевський Михайло, "Історія України-Руси", т. 2, стор. 633. "Книгоспілка", Нью-Йорк, 1964.
2. Чубатий Микола, "Історія Християнства на Русі-Україні", т. 1, стор. 816. Рим — Нью-Йорк, 1965.
3. Полонська-Василенко Наталія, "Історія України", т. 1, стор. 591. "Українське Видавництво", Мюнхен, 1972.
4. Янин В. Л., "Актовые печати Древней Руси", т. 1, стор. 327. "Наука", Москва, 1970.
(Під кожною печаткою є її метрика і багата додаткова бібліографія. — С. Г.).
5. Гавриленко В. О., "Українська сфрагістика: питання предмета та історіографія", "Наукова думка", Київ, 1977.

Будуємо незалежну Україну. Від основи. На матеріальній і духовній руїні, успадкованій від багатовікової неволі. Основою успіху будь-якого будівництва є духовні і моральні якості будівника, глибоке розуміння проблем, які стоять перед ним, його професіоналізм. Замало тут бажання, доброї волі, запалу. Потрібні знання. Глибокі знання в кожній ділянці, за яку беремося. Бо роботу треба виконати якнайкраще. Будувати треба не державу взагалі, а свою українську державу, зберігаючи, примножуючи, відроджуючи досягнення своїх предків у всіх ділянках, а головне, у сфері духовності і культури. Треба ткати нитку традиції, передаючи її дітям і внукам, бо тільки безперервність зв'язку з минулим дозволила нам жити, зберегти себе як націю.

Велика, а навіть основна роль у духовному відродженні народу належить Українській Церкві. Панування більшовизму протягом останніх десятиріч завдало великого удару діяльності нашої Церкви і привело до спустошення в суспільній моралі. У боротьбі за відродження духовності нації і християнських ідеалів треба мобілізувати всі сили і засоби, якими користувалася Церква протягом двох тисяч років, проповідуючи науку Христа. Крім живого і писаного слова, поширенню християнства у великій мірі сприяло мистецтво: культові споруди, музика, образотворче мистецтво.

Поєднання всіх цих компонентів створювало в храмі таку атмосферу, що, за переказами, посли від князя Володимира, які побували в Константинополі у церкві святої Софії на Богослуженні, сказали, що не знали, де знаходяться — на землі, чи в небі, що і вирішило прийняття християнства Руссю з Візантії.

Відповідає цей переказ правді, чи ні — невідомо. Але залишається фактом, що як спів і музика, так і поліхромія та ікона мають колосальний вплив на людську психіку. Вони в силі піднести людину на вершину духу, спрямувати на дорогу правди і добра, але вони в силі також кинути її в тенета зла і гріха.

Щоб зрозуміти причини і суть впливу мистецтва на формування тих чи інших відчуттів у слухача чи глядача, необхідно глибоко вивчити механізми цих впливів, вміло користуватись ними, спрямувати в потрібне нам русло. Щоб читати, мусимо вивчити азбуку, навчитися складати букви в слова, слова в речення, які є носіями окреслених думок і суджень, що стають складовою частиною літературного твору. Цей процес, ця умова пізнання зрозуміла кожній освіченій людині. Але, коли справа доходить до мистецтва, а головне візуального, образотворчого, панує думка переконання, що для сприйняття, розуміння образу ікони, розпису та й взагалі всякого зображення, така підготовка не є потрібна, що достатнім

Петро Холодний, старший. "Апостоли" — ікона апостольського ряду іконостасу каплиці Духовної семінарії у Львові. (Каплиця зруйнована, залишилася одна вежа). Petro Cholodny, Sr. "The Apostles". From the iconostasis in the chapel of Lviv's spiritual seminary. The chapel was destroyed and only a single tower remains standing.

критерієм оцінки мистецького твору є "подобається", "не подобається", не застановляючись над тим, що смаки ці формувалися безладно, випадково, під впливом найбільш поверхневих суджень, в основі яких, як правило, домінувала вимога подібності намальованого до природи. Чим подібнішим, більш ілюзійним було намальоване, тим вищою була його оцінка в очах глядача. Особливу роль відіграла тут друга половина 19-го і перша 20-го ст., коли тон в образотворчому мистецтві задавав академізм, а в релігійному — бездарні його епігони, а також розвиток фотографії, яка стала еталоном вірності зображення навколишнього світу. Панувало засилля найдешевшої, найбільш низькопробної малярської релігійної продукції, яка набула поширення завдяки вдосконаленню масового кольорового друку, в Чехії та Австрії створювалися художні майстерні для виготовлення предметів релігійного культу, призначених спеціально для церков східного обряду, репродукцій картин. Ця відносно дешева продукція стає доступною найбільш широким верствам, формує мистецькі смаки не лише простолюду, а й священничого стану. До і після Першої світової війни важко було знайти церкву, в якій не було б Плащениці або образу, виготовлених в Чехії чи Австрії. Вони ніби врахували вимоги східного обряду, проте їхній мистецький рівень, стиль, дух не мали нічого спільного з українською іконою.

Переорієнтація церковного малярства з візантійського на західно-німецьке завершилось, в основному, до Першої світової війни. Були ще інші причини такого стану речей, але найважливішою з них був брак власної держави.

Отже, відкинено одухотворену ікону, яка була джерелом духовної наснаги наших предків, а на місце прийшов солодкавий, сентиментальний ілюзіонізм західного походження, в найдешевому виданні. Процес цей годі було зупинити. Найбільш світлі уми, такі як Митрополит Андрей, І. Свенціцький, бачачи своє безсилля в припиненні цього процесу, рятували не потрібні вже нікому ікони в новоствореному ними Національному Музеї. В цей спосіб врятовано тисячі безцінних шедеврів світового значення. Якими ж незугарними виглядали ці шедеври, створені сто, двісті, чотириста років тому народним генієм, в очах панотця, старшого брата, селянина при сентиментально-солодкавому зображенні Марії, яка виглядала, "як жива". Формувалося нове бачення, нові смаки!

Ніби нові Дон Кіхоти, на боротьбу за справжнє мистецтво виступають окремі мистці, такі як М. Сосенко та ін. Своєю творчістю хочуть продовжити великі традиції своїх попередників. Проте, лише в окремих священиків знаходять підтримку, загал же духовенства і вірних не сприймає їх. Свідченням того може бути лист одного з парохів до М. Сосенка, який зберігся. Цитую:

"Ми образ дістали. Оглядав його я, моя жінка і діти, всі браття церковні і Сестри Служебниці, та переконалися, що цей образ до нічого. Ми сподівались, що Ви намалюєте образ артистичний, а тим часом тут жадного артиста не видно. Я хотів писати до Вас, щобсьєте дали образ за 50 злотих, а дяк каже, що найліпше зовсім відіслати".

В міжвоєнний період ситуація дещо міняється. В 20-х роках, разом з хвилею української еміграції зі східних областей, до Львова прибули і оселились в ньому багато видатних українських мистців, творчість яких була пов'язана з церковним малярством, а наявність величезної збірки українських ікон у Національному Музеї, поява ряду наукових публікацій про ікону стимулювали зацікавлення нею та вивчення їх. Найвидатнішою постаттю серед цих мистців був, безперечно, Петро Холодний, автор багатьох творів на релігійну тематику, зокрема іконостасу в Духовній Семінарії, вітражів в Успенській церкві, в які, спираючись на українську ікону, зумів внести нові мистецькі вартості, не відкидаючи і не втрачаючи досягнень попередників. Чималий вклад у розвиток церковної поліхромії внесли Павло Ковжун та Михайло Осінчук. Працювали в цій ділянці Юліян Буцманюк, Дядинюк, в іконописі Олена Кульчицька, Осип Курилас, Антін Манастирський та інші. Проте це була крапля в морі. Трагічну ситуацію цього стану усвідомлював, як ніхто, Великий Громадянин Митрополит Андрей, який

багато разів говорив, що поки ми не будемо мати мистецько-освічених священиків, справа не зрушиться з місця. Бо лише священик має можливість впливати в кожному конкретному випадку на те, як буде розмальована його церква, і які ікони будуть там розміщені. І лише священик має можливість формувати смаки вірних. Багато, дуже багато зробив покійний Митрополит Андрей для розвитку церковного мистецтва, та й не лише церковного. Але Друга світова війна перервала процес оновлення. Під натиском більшовицької орди переважна більшість львівських мистців емігрувала на Захід. Саме там, в умовах свободи, почалося поступове відродження української ікони. Правдоподібно, важко було б знайти мистця-емігранта, який не створив би щось в ділянці малярства під впливом ікони. Це і Гординський, автор поліхромії св. Софії в Римі, П. Андрусів, Ю. Мокрицький, М. Дмитренко, П. Холодний молодший і багато інших.

Під більшовицьким ярмом, після ліквідації Греко-Католицької Церкви, всупереч диктату Московської Патріархії, нелегально, в підпіллі окремі групи мистців продовжували виконувати церковно-малярську роботу, більш або менш вдало, або ж зовсім бездарно, керуючись, в основному, заробітчанськими мотивами. Дещо з намальованого в цей час було цікаве і не позбавлене мистецьких цінностей, проіснувало в найтяжчі часи тотального гноблення, а було знищене в час формування власної держави. Ініціатором був священик, який сповідував сальонно-сентиментальне малярство і не міг примиритися з усім, що нагадувало Візантію. Таких поглядів дотримується переважна частина священиків, саме вони мають вирішальний голос у справах, які вимагають глибоких мистецьких, професійних знань. Для чого ми це згадуємо? Не для того, щоб затаврувати цю чи іншу людину, бо, правдоподібно, не вина, а біда її в тому, що вона не має потрібних знань, компетентності для вирішення таких відповідальних для Церкви проблем. Від деякого часу маємо повну свободу дій в цій ділянці. Ніхто нас в нічому не обмежує, ніхто нічого не забороняє. Проте змін на краще не видно. В ляхому відношенні ситуація погіршилась. Велика кількість нововідкритих церков вимагає ремонту, реставрації. Дуже часто більше чи менше пошкоджена цінна поліхромія чи ікона, яку можна, реставруючи, зберегти, ліквідується, або ж замальовується. В час більшовицького панування перемальовано повністю, або ж "відновлено" поліхромії М. Сосенка та Ковжуна, знищено або замальовано чи перемальовано багато ікон, і то не з ініціативи парт-апарату (про них окрема розмова), а з ініціативи священослужителів і церковних комітетів. Все це продовжується і сьогодні. Але вже не під гаслом боротьби з "культулом", уніятством чи католицизмом, а гаслом боротьби за чистоту віри, за оновлення,

"прикрашення" храму. В час розпаду імперії великим коштом розмальовано один з найбільших львівських храмів. Пам'ятник несмаку, антиестетиці, зразок мішанських смаків, приклад того, як не можна розмальовувати Божий Храм. Це сталось колись, ще при імперії. Можна спробувати це якось оправдати. А як оправдати те, коли сьогодні продовжується те саме? Малює, хто хоче і як хоче. Панує некомпетентність та ігноранція. Кажуть, що існує десь мітичний комітет чи управління, яке слідкує за цими справами, регулює їх. Якщо брати до уваги результати, то це управління або некомпетентне, або бездіячне, або ж взагалі не існує. Під його маркою виконуються роботи антимистецькі, безвартісні. При архітектурних перебудовах ліквідовуються залишки старовинних побудов. Панує хаос і безвідповідальність. Некомпетентність наносить величезну шкоду як матеріальну, так і моральну "...і живим, і мертвим, і ненародженим..."

Єдиним і вирішальним аргументом в оцінці ікони, представлені мистцем замовникові, є "нам підходить" цей образ, або "нам не підходить"! Як правило, "не підходить" те, з чого ми вирости, що є продовженням наших традицій, тобто те, що нагадає візантійську ікону. Австрійські "олеодруки" живучі і сьогодні. Образочки з голубами, які оточують Марію, Христос в житті з апостолами. Христос з місяцем над Єрусалимом — вершина, зразок того, що хотів би мати в себе в церкві панотець, а парохіянин — в себе в хаті на стіні. Хто заперечить цьому? Найпростіша і, можливо, найбільш вичерпна відповідь полягала б у тому, що ми не мали своєї держави, вітри історії котили нас, як перекотиполе, а ми постійно запозичали в сусідів те, що їм було не гоже, соромлячись і цураючись цінностей, створених генієм свого народу. А створене нашим народом іконописне мистецтво належить до вершинних досягнень людської культури. Почуття меншої вартості каже нам оглядатися на сусіда: все, що в нього, виглядає нам краще. Образ в костелі більше досконалий від ікони, то чому б і собі в церкві не повісити щось більше досконалого? В сусідів треба вчитися! І є чому навчитися! І є що запозичити. Нема лишень що запозичити нашому церковному східньому обрядові, його будівництву, його внутрішньому оформленню, його ризам, співу, іконам!.. Але для того, щоб ми це зрозуміли, треба — перефразовуючи Шевченка, — НІМЦЯ! — щоб відкрив нам очі і все це розтлумачив.

Виникає питання! Чи дійсно нам без "німця" не обійтись? Невже ж у Львові, який має вищий навчальний заклад, де така велика когорта мистців, немає сил, які протистояли б неучтву, ігноранції, виправили б існуюче становище. Думаю, що такі сили є! І вони починають діяти. Це, перш за все. Інститут прикладного та декоративного мистецтва. Із зміною керівництва інституту змінилося його обличчя. Нове керівництво всіляко намагається надолужити пропу-

щене. Особливо в ставленні до нашої мистецької та історичної спадщини. Симптоматичним є вибір тематики як курсових, так і дипломних проєктів. Велика кількість із них пов'язана з церковною поліхромією, іконописом та різьбою і ткацтвом. На багатьох віділах впроваджено практичне іконознавство: студент знайомиться на практиці з повним процесом створення ікони — від виготовлення дошки, ґрунту, підмальовку, аж до повного завершення ікони. До глибокого пізнання цих процесів запрошуються видатні майстри іконопису зарубіжжя — останнім часом О. Мазурек — або ж з цією метою організуються групові виїзди студентів, зокрема до Риму. У Львові за допомогою інституту чин ОО. Студитів реанімував іконописну школу для монахів чину, яка існувала в довоєнний період. Взагалі, позиція ОО. Студитів характеризується глибоким розумінням важливості відродження розвитку східнього обряду в Українській Церкві, зокрема іконопису. Обнадіює позиція основної частини львівських мистців. Проте, все сказане вище не розв'язує проблем сьогоднішнього дня. Плоди діяльності інституту ОО. Студитів, окремих мистців — справа завтрашнього дня. Сьогодні ж всі децизії, рішення, наслідки яких часто непоправимі, приймають, в основному, люди некомпетентні. Мотиви цих рішень є часто-густо, на перший погляд, оправдані. Отець-парох відкрив церкву в більш чи менш зруйнованому стані. Для того, щоб відправляти Богослуження, необхідно зробити ремонт. Який саме — вирішує архітектор з мистецтвознавцем. Досі все гаразд, особливо тоді, коли церква не є пам'ятником архітектури, або ж не має вартісної поліхромії. Панотець дістає дозвіл, церкву ремонтують, тинкують, приводять до ладу. Що далі? "Треба церкву малювати", — каже панотець, кажуть люди. І тут виникає проблема! Хто буде малювати!?

У Львові є чимало мистців, які знають свою справу, і які розмальовували б церкву на доброму мистецькому рівні, але вони не можуть малювати з двох причин. Перша, їх малярська концепція, їхнє бачення і розуміння розпису, його стилю і характеру — протилежні смакам пароха і парафіян, отже, сторони не доходять до згоди.

Друга причина більш прозаїчна: загальновідомо, що нема фарб! Головно, якісних фарб, які годилися б для настінного малярства. Припустимо, що парох усвідомлює важливість високого мистецького рівня поліхромії, є одностумцем мистця, але брак якісних фарб мусить стати тією перешкодою, яка накаже обидвом відкласти виконання розпису до кращих часів.

Размальовування церкви — це свідчення активності і діяльності пароха, воно підносить його престиж в очах як сусідніх парохів, так і власних парафіян, і тому він докладе всіх зусиль, щоб церква була розмальована. Укладається договір з людьми випад-

ПОКРОВСЬКА МОЛИТВА

Світла Покровонько, вкрий мя головоньку...
Світлом Господньої Віри накрый!
Віють ув очі дими. І половонька...
Сходить Надія у зернятках мрій.

Віща Покрово, в дівочії коси
Шлюбні віночки усім заплети.
Квіти весняні. Осіннії роси,
Зорі, що падають із висоти.

Кожному випити власнеє коливо.
Прагнемо Духу, блукаючи в млі.
Вкрий же, Покрово, козацькїї голови
Свіжим любистком своєї землі.

Жайвору — небо. Землі — горобина,
Все пошануєм з Твоєї руки,
Вкрий же, Покровонько, рідну Україну
Хусткою радости,
В світлі віки!

Нині і присно!
Вгорі і в долині —
Вічнеє сяйво святих корогов,
Мати-Покрово! Візьми Україну,
Божу дочку під Господній Покров!

*Петро Холодний, старший. Намісна ікона "Богородиця" з іконостасу Каплиці Духовної семінарії у Львові.
Petro Cholodny, Sr. Icon of the Virgin Mary from the iconostasis in the chapel of the spiritual seminary in Lviv.*

ковими, які організовані в так звані бригади церковних малярів. Кочують з церкви до церкви, виконуючи послухно замовлення як панотця, так і старшого брата, сестриці, кожному — згідно з його смаком. Бригада складається, в основному, з колишніх кімнатних малярів, які працюють з лінійками і трафаретами, а постаті виконує невдаха-художник. Малярським матеріалом служать абсолютно непридатні для церковної поліхромії фарби, призначені для білення кімнат, анілінові фарби, спрепаровані для цієї цілі гуаш і олія. В цій ситуації не доводиться говорити про мистецтво взагалі. Коїться злочин, про який немає згадки ні в декалозі, ні в церковних заповідях. Це злочин перед своїм народом, нашими дітьми і внуками. До цих мальовил будуть звикати дитячі очі,

вони стануть для них зразком прекрасного. З цим розумінням вони підуть в життя, і таким передадут його своїм дітям.

Так що ж робити?

Храм малюється не на роки, а на століття, отже, не маємо права малювати його абияк. Для доброї поліхромії потрібен талант і якісний малярський матеріал. Без цих передумов не можна руйнувати верхню стіни, бо вона, ніби лист паперу, на якому важко вчинити другий запис.

Сувора простота незамальованих стін теж має свою красу, і на свій спосіб сприяє зосередженості і контемплляції.

Малюймо тоді, коли ми впевнені, що виконавець зможе створити мистецьку річ професійно і якісно, де зміст і форма зливаються воедино, а мистецький рівень і професійна майстерність будуть гідні призначення цього храму.

Малювання церков при відсутності численних передумов наносить вірним велику, а то й непоправну моральну і матеріальну шкоду.

Тому пропоную до часу поки не складуться сприятливі умови для поліхромії церков, накласти мораторій на їхнє розмальовування; заборона не торкає малювання ікон.

м. Львів

ДІД БУСОЛ

Свиснуло, грюкнуло, небо роздерлося навпіл і на мить стало видніше, ніж удень, дерева угиналися аж донизу, верхівками-пазурами хапали Луку за горло, — а ззаду все ще лунало закляття:

— А, бодай тебе в чуді носило! Та бодай же тебе по всьому світі кидало, як кидає оці дерева. Та не знав би ти просвітлої години до скону, та не знали б твої кістки жар-вогню, аж поки не спокутуєш ти свого тяжкого гріха! Цур тобі, пек!

І Хо, почувши найстрашніше в світі закляття, скажено реготався, верещав, гавкав дикими псами, аж навіть завивав зловтішно.

А де ж той глечик, що Лука забрав із собою, глечик із зорями?

Тут тільки спам'ятався Лука. Отож, як почув він страшне закляття — цур тобі, пек! — глечика випустив із рук, глечик тріс і небо разом із ним. З глечика покотилися сяючі зорі, попадали у високу траву, розкотилися...

На Братчика тільки й надія! Братчику не змиль, вивозь із-під грому й тучі. Скачи через корчі й дерева — аби тільки до куреня добратися. Там на стрісі сидить бузько-лелека і жаден Хо не насмілиться доступитися...

Е, якби то додому! Вже й світає, а мана усе водить по нетрях та яругах. Вже й Хорс засміявся на небі, аж Хо скрутив хвоста й сховався, вже й озвалися усі небесні діти-птахи, такий спів завели, що й лісу їм мало, вже й смерк приходить — і не знає Лука, не знає Братчик, де вони опинилися і як знайти стежку до толоки лелечиноного роду.

І слідів своїх не знайдуть, дощ усе змив, і їсти вже — вола з'їв би — і... Де ж це завела їх мана?

Стоять вони на галявині, кругом кремезі дуби, головате й рукате вивалене коріння та непроглядні хащі, — а під одним таким корчем... бігме, курінь, бігме, живе тут хтось!

— Аго-ов! — гукнув Лука.

— О-о-ов! — обізвалося з нетрів. Може луна, а може й справді людський голос.

Що за чудасія? І стріха солом'яна над куренем, охороняє, щоб Хо не доступився, — а людського духу не чути. Лука скочив із Братчика, пригнувся і хотів уже зайти до середини.

— А чого тобі, хлопче, тут треба? — почув зненацька за собою й обернувся.

Обернувся, аж іззаду стоїть старий-старезний дідусь із зморщеним личком, як печене яблучко, та

зате з такою довгою бородою, аж вона йому по землі стелеться, аж заступає сонце.

— Я...я... — зніяковів Лука. — Я ж гукав, та ніхто не обзивався. То це твій, діду, курінь?

— Атож, — сховалися дідові очі в вузьких щілинках зморщеного яблучка.

— А хто ж ти такий?

— Хто ти такий...такий сміливий, — все ще посміхувався дідусь. — Вже богзна скільки літ не бачив я нікого. Ходи-но, подивлюся на тебе.

Узяв за руку й вивів на середину галяви, де Хоро грав. Оглянув Луку з голови до п'ят, ззаду й спереду та й згукнув:

— А, бодай тобі всячина! Та ти ніби посестрий лелека?

— А звідки ти знаєш? — немало здивувався Лука.

Дідусь нічого не відказав, тільки зняв із голови хлопцевої застромлену там бузькову пір'їну, Якось ця затрималася, решта розгубилася, як утікав він від Хо, — а дідусь її й наглядів.

— Отак і я колись убирався, як ішов на гай, бо й я з роду лелек.

Лука засоромився. Не годиться будь-якого дня в Божому пір'ї пишатися, можна тільки в свята, на гай, на причастя, як ото увесь рід урочисто жере свого Бога.

— Та то я... — затнувся він.

— Десь тікав від баби Яги? Ге? — допитувався дідусь.

— Звідки ж ти знаєш? — ще здивованіше запитався Лука.

— Е, я все знаю! — знову примружив свої щілини дідусь.

Лука примовк. Це, мабуть, і є той характерник Бусол, що вже двісті літ живе й не помирає. Кажуть, він із дідьком знається. Йому й не розкажуй нічого, то все відає. Не знати тільки, де він живе. Лише деякі щасливі раз на віку його бачили, а вже їм —усе, що хотіли, розказував.

— От і добре, що ти все знаєш, — по надумі бовкнув Лука. — Розкажи ж мені, діду Бусле, що тепер мені буде. Закляла мене баба Яга.

— О? — споважнів пустельник. — То зле. Це ж і мене вона заклала.

— І тебе? Ця сама баба Яга?

— Ні, бабуня цієї...

— Як?

— А от сказала: "А, бодай ти в чуді жив..." та й ...

Рад би вже відійти — от не можу. А все через чорні брови...

Перед Лукою встали Ягілчині брови. З дідом легко говорити, він навиліт знає думки Лучині, він додав:

— У них усіх, яг-посестер, такі.

— А чого то так, що яги з лелеками та не можуть шлюбного танку танцювати?

Острішкуваті дідові брови полізли догори при цих словах, тому Лука додав ще:

— Та ні, я ж не брався з Ягілкою в шлюбний танок, я тільки з нею через жар-вогось стрибав... а то давніше, на весняному гаї ще, вона мене за руку взяла, в середину хороводу ввела. Там були хлопці й дівчата з усіх толок... А наша баба Лелека як побачила, як нагримала на мене пальцем...

— А ти...

— Як вона подивилася на мене своїми очиськами... Я й сам знаю, що гріх, вась, — але чому? Це ж нам приносять дітей лелеки, а яги з проса на людей обертаються. Ми жеремо у свята бузьків, а вони —ягу-збіжжя...

— Та воно ніби так, але як котра дівчина схоче перевернутися на лелеку, чи яку іншу подобу, то вже нічого їй не зробиш. Так і наша дівчина Яга, та, що заприятнилася з бузьками, — обернулася на лелеку, літала десь із ними, потім лелеки поставили їй курінь, вона дітей своїх шестеро вже туди привела... Ніби й окрема толока лелек, а шлюбний звичай все ж від прабаби до правнуки ведеться... Сестрам-толокам між собою шлюб брати не можна, бо біда буде...

— Та... — пхикнув Лука. — Та хіба як ми з житом чи козами танцюємо, то не так само?

— Е, не кажи!.. — аж захвилювався дід Бусол. — Он і я вподобав був ягу-посестру та й тепер караюся...

Дідусь змовк, а він же стільки ще хотів сказати цьому дівчачому-посетриєві! Якби не молодечі дурощі... був би в роді своєму, давно б уже відійшов до небіжчиків, у жар-вогось, розібрали б його, переверненого на коливо, отакі молоді пагінці, увесь рід, та й пішло б усе до святого вогню, а попіл мати-чарівниця збрала б, та й замисила б у святу глину, та

йвиліпила б його лялю, та й дала б дитині, та й був би він навіки у рідному роді. На всі учти кликали б і його. А так що? Божа сила — вогось — не прийме, хоч би й діждався щастя відійти. Не з дітьми з'єднається він, а з отими паскудними воронами. Круки виклюють очі, а ще паскудніші хробаки пожеруть... а вітри кістки рознесуть... От, замість того, щоб розтанути у милому роді, замість того, щоб найстарший і найменший укусив його колива... А все, що не слухав паніматки... Тепер би й рад покутувати, та ба...

Дід Бусол ще більше зморщився та пожовк, а ще ж Лука не признався за інші свої гріхи. І як йому вертатися до толоки, коли він ще й насміявся з великого чародійства баби Яги? А що йому скаже за це баба Лелека? Вона й так на нього гнівається, що Братчика не віддав у толоку. "Ти, — каже, — цабе! Толока для всіх. І все, що є в толоці, — для всіх, тільки ти якийсь виродок — собі хочеш мати".

— Діду, — сказав Лука. — Я не вернуся додому. Дозволь, з тобою житиму... Є в мене ще братчик...

Дід Бусол, як тільки Лука згадав за Братчика, потягнув носом і мовив:

— Ой, хлопче, хлопче! Є життя, та нема вороття! Щось у твого братчика дуже довгі вуха...

І звідки він знав, що той братчик та на чотирьох ногах?

— Але ж зате як бігає! — запалився вже Лука. — Навіть Хо не дожене! Ось я тобі його покажу.

— Не хоч й дивитися! — замахав руками дідусь. — Мені й свої гріхи тяжкі...

— Але ж це не гріх! — намагався переконати Лука. — Це ж такий самий братчик, як і бузьки, тільки на чотирьох ногах.

— А що мати Лелека на те? Казала віддати? Ага! Ні, ти із старостами-паніматками не змагайся, бо що ти? А вони мають велику силу. Вона тобі й зашепче, і зачарує, й хворобу зніме, і заклане, і пристріт вилле... Як чогось такий світ, що все у руці Леле-заступниці. А наше діло — тільки не гнівити її. Мати ж добра. Попроси, хай тебе простить...

Де там! Лука про те й слухати не хоче. Він — просити?

Уривок з повісті "Велике цабе".

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

OCTOBER 1995

Editor: TAMARA STADNYCHENKO

ROXOLANA: WIFE OF SULEIMAN THE MAGNIFICENT

BY THOMAS M. PRYMAK

One of the strangest and most intriguing stories in all of Eastern European history is that of the young Ukrainian slave-girl who became the wife of Suleiman the Magnificent (1520-1566), the greatest of Turkish sultans who ruled the Ottoman Empire at the height of its power and prestige. As Suleiman's wife, this slave-girl, who came to be known by the name "Roxolana" to the outside world, was one of the most influential women of 16th century Europe. During her lifetime, she was the subject of much talk in diplomatic circles and after her death, she became a nearly legendary figure. In short, Roxolana is one of the most famous Ukrainian women of all time.

Very little is known about Roxolana's origins. It is believed, however, that she was born shortly after 1500 as Alexandra Lisovska, or perhaps Natasha Lisovska, the daughter of a priest from the town of Rohatyn in Galicia, western Ukraine. At that time, Galicia was a province within the Kingdom of Poland while Eastern Ukraine was largely a part of the Grand Duchy of Lithuania which was also linked to Poland. Alexandra, however, as a priest's daughter, was Orthodox and thus undoubtedly of "Ruthenian" or Ukrainian origin. This is reflected in her very name in Turkey, "Roxolana" or "Rossa", which was either derived on the one hand from Rus' or Ruthenia, or on the other hand from the Roxelans, a legendary Iranian people who once inhabited the ancient Ukrainian steppe. In some popular histories she is mistakenly identified as "Russian", a mistake which reflects the traditional confusion between "Ruthenian" and "Russian", both of which are derived from the common root "Rus". The 17th century Polish poet, Samuel Twardowski, who visited Turkey and investigated the matter, unmistakably calls her a *Rusynka* which in modern parlance would clearly make her a Ukrainian.

In the 16th century, the Ukrainian lands under Poland and Lithuania were greatly troubled by the raids of Tatar marauders who operated out of their home

base in the Crimean Peninsula. The Crimean Khanate, as their state was called, derived great benefit from these raids, for during the course of them, thousands of men, women, and children would be driven off as captives or prisoners of war to be sold in the slave markets of the Crimean town of Kaffa and the Ottoman capital, Istanbul. This human booty was called *yasir* in the Tatar language, derived from an Arabic word meaning "prisoner". It was, in fact, a very big business and over the years, tens of thousands of people would be thus carried off into Turkish captivity. Once in Turkey, the men generally ended up as galley slaves while the women would enter the harems of their Turkish owners to become household servants or concubines.

On one such raid early in the 16th century, young Alexandra was carried off by the Tatars and probably sold at the slave market in Kaffa. From the Crimea she would have been transported across the Black Sea by ship and then resold in Istanbul. The price for her would have been high for she was a young and attractive girl, and the price paid for Polish subjects, *Lakhistanis* or "polanders" as they were usually called, was substantial. There are many descriptions of the slave market in Istanbul with assessments of the quality of the slaves from various lands, but one of the most interesting from our point of view is that of Demetrius Cantemir, the former prince of Moldavia, who had been a long time resident of Istanbul and was very well informed on east European affairs. He rates the "Polders" second only to the Circassians for their market value:

But of what esteem the *Chercassians* are with the *Turks*, may be guessed from the Price which the Sellers put upon their Captives. They value them in the first place, because their Virgins are more beautiful than all others, better proportioned in their Bodies, capable of Instruction and of great modesty, and their young Men, as they think, more sharp in their Wit, and capable of making the best Artificers. The next in their esteem are the *Polanders*, then the *Abaze* (a Caucasian people), then the *Rus-*

Roxolana as a Western painter imagined her. Entrance to the Sultan's harem was forbidden to outsiders, but from various accounts, Western artists were able to construct this image of what Roxolana looked like. (Illustration from Noel Barber, *The Sultans*).

Suleiman the Magnificent as a young man. Handsome, brave, and serious, Suleiman is generally considered the greatest of Ottoman sultans. (Barber, *The Sultans*).

sians for the hardness of their Bodies and their enduring of Labour, which considerations often send them to row in the Grand Signior's Gallies, then the Coassaks, then the Georgians, and last of all the Mengrelians (a Caucasian people). (Cantemir, from his famous book, *The History of the Growth and Decay of the Ottoman Empire*, the first edition of which was published in London in 1734).

Cantemir continues thus:

The Germans, Venetians, and Hungarians (whom they are wont to call by the name of *Ifrank*) are by them thought incapable of all drudgery, by reason of the softness of their Bodies, and the Women of giving pleasure proper to their Sex from the hardness of theirs. So that were Slavs produc'd in the Market out of all these Nations of the same age, strength, or beauty, a *Chercasian*, Man or Woman, would be sold for 1000 Imperial Crowns, a *Polander* for 600, *Abaza* for 500, a *Russ* or a *Cozac* for 400, a *Georgian* for 300, a *Mengrelian* for 250, a *German* or *Ifrank* for still less.

It will be noticed that it is mostly the various Christian peoples of Europe and the pagan peoples of the Caucasus that are mentioned in this description. This was because Islamic law forbade the enslavement of free-born Moslems and the principal sources of slaves for the Ottoman Empire were in warfare or raids along the border with Christendom or through tribute from the various Caucasian tribes. Since it bordered directly on

the Crimean Khanate, "Ukraine", which in fact originally meant "Borderland", was very exposed to Tatar raids. Thus the fate of Roxolana was not entirely unique.

According to our sources, Roxolana entered Suleiman's harem about the year 1520 when he became sultan. There are various stories about how she got there. One account states that the Grand Vizier, Ibrahim, bought her for Suleiman; another that she was bought by Suleiman's mother, the so-called *sultan-valide* (mother of the sultan), because Suleiman's first favorite, a woman named Gulbehar, "the Flower of Spring", had borne him very sickly children, most of whom had already died, and the *sultan-valide* was afraid for the future of the dynasty.

At any rate, once she had entered the harem, Roxolana would have been given the education and training befitting the consort of a great king. She would have been taught Turkish and perhaps some Arabic and Persian, the religious and poetic languages of the day, music, singing, and dancing, and the other feminine arts. By all accounts, Roxolana was not particularly beautiful, but she had a slight, graceful figure, great charm, and a cheerful demeanor that soon gained her the epithets *Khurrem*, "the joyful one", and *Khasseki*, "the most beloved". Suleiman was immediately carried away by the young Ukrainian girl and within a year she had borne him a son (the first of several children).

Once she had shared the Sultan's bed, and even more-so once she had borne him a son, Roxolana entered the strange world of harem politics. Like all

Moslems, the Turks recognized that a man may take many wives, that he can get rid of unwanted ones and take others at will, but that he can only have one mother, and it is she, therefore, who occupies the unique place of honor in the harem which nothing but death can alter. The sultan's most personal and private belongings, especially his women, are entrusted to her. Thus the power of the *sultan-valide* was enormous, not only in the harem, but throughout the entire empire. Naturally, a ceaseless warfare arose between the *sultan-valide* and the sultan's favorite concubines and among the concubines themselves for the position of mother of the next sultan. For if the *sultan-valide* was strong and her son weak, it was she who would rule not only the harem, but the empire as well.

Once she had borne Suleiman her first son, Roxolana was third in rank in the harem after the *sultan-valide* and Gulbehar, whose son Mustafa Suleiman saw as his rightful heir. Soon, however, it was rumored that the Sultan was not only interested in sharing his bed with this Ukrainian concubine, but enjoyed spending hours talking to her, discussing problems of state while walking with her past the ornamental ponds and through the gardens with their tame gazelles and ostriches. Roxolana, it seems, was quick-witted and far-sighted as well as very pleasant and there is no doubt that Suleiman eventually came to seek her advice on significant matters of state. This was an important new development in harem politics.

There is little doubt that Roxolana loved her lord, but she was determined to protect her position in the harem and to protect her children in the event that Gulbehar's son, Mustafa, eventually came to the throne. (Fratricide was a common way of dealing with succession since there was no law of primogeniture among the Turks.) Before long there was serious trouble between Roxolana and Gulbehar whom Suleiman continued to visit.

After one of Suleiman's visits to Gulbehar's private apartments, so we are told, Roxolana flew into a rage and the two women had a stand-up fist fight. A jealous Roxolana forced her way past the black eunuch guards into Gulbehar's sitting room with its gold-leafed walls and physically attacked her. In fact, before the two girls fighting on the floor could be separated, Roxolana had got the worst of it. Gulbehar had torn out some of her hair and had scratched her severely on the face.

This defeat in a fist fight was a blessing in disguise for Suleiman's new favorite. For several days Roxolana refused to appear before the Sultan, using the perfectly valid excuse that her face was disfigured. At the same time, she was careful to make no complaint against the rival. In the end, Suleiman gave in and turned against Gulbehar — "her lord," according to a report by Pietro Bragadino, the Venetian envoy, "not concerning himself with her anymore."

Meanwhile, Roxolana bided her time. When Gulbehar's son Mustafa reached the age of majority, he was appointed governor of the Province of Magnesia and his mother went with him, spending much of the year away from the capital. Shortly afterwards, the *sultan-valide* died, and Roxolana succeeded in convincing Suleiman to marry off most of his other harem girls. Roxolana found herself in fact, if still not formally, first woman of the harem, a position she made more secure by having Mustafa (and his mother) sent even further away.

If Suleiman dearly loved Roxolana, his people did not. A European observer wrote: "He bears her such love and keeps such faith to her that all of his subjects marvel and say that she has bewitched him, and they call her the ziadi (jadi), or the witch. On this account the army and the court hate her and her children, but because he loves her, no one dares to protest: for myself I have always heard everyone speak ill of her and of her children, and well of the first born (Mustafa) and his mother." It was not yet time for Roxolana to strike out directly against Gulbehar or Mustafa.

Roxolana did, however, have other enemies who were in a less secure position. In particular, the Grand Vizier Ibrahim, who had served the Sultan loyally for thirteen years, stood in the Ukrainian girl's way to complete control over Suleiman. Of course, over the years, Ibrahim had made many enemies. Moreover, his close friendship with the Sultan and his many years in power were beginning to make him overconfident. At a reception in 1533, foreign envoys were required to kiss the hem of the Grand Vizier's robes before offering gifts to him. Ibrahim made an astonishing speech to them. "It is I who govern this vast empire," he said. "What I say is done; I have all the power, all offices, all the rule... If ever the great Sultan wishes to give or has given anything, if I do not please, it is not carried out. All is in my hands, peace, treasure, war."

Turks carrying off Slavic prisoners of war. From a 16th century engraving. (Illustration from Zaporozhtsi, 1993).

*The great Suleimaniye Mosque in Istanbul on the grounds of which both Suleiman and Roxolana are buried. From a 19th century engraving. (Illustration from Kinross, *The Ottoman Centuries*).*

Finally, during a great expedition against Persia which he led in person, Ibrahim took the title of "sultan" to impress local Kurdish tribesmen among whom the title had a different meaning from the one in Istanbul.

No doubt helped along by a whispering campaign led by Roxolana, Suleiman became convinced that Ibrahim was conspiring against him. We shall never know Suleiman's secret thoughts at having to choose between his old friend and his lover, but in the spring of 1536, the Sultan ordered Ibrahim to be strangled in his sleep. Roxolana thereafter became more influential than ever.

The Ukrainian woman's triumph became public when in about 1541 the interior of the Old Palace, which had housed the Sultan's harem, was gutted by a serious fire; she created a precedent by moving into the Sultan's own residence, the Grand Seraglio itself, where the business of government was carried on. Here she took her possessions and large retinue, which included a hundred ladies-in-waiting and her purveyor, who had thirty slaves of his own. By tradition, no woman had been permitted to sleep in the Grand Seraglio before. But Roxolana remained there for the rest of her life and eventually grand new harem quarters were constructed there. Turkish historians consider this event a milestone on the path to the "reign of the favored women."

But Roxolana was not content to share Suleiman's

bed, house, and rule; she soon wished to be acknowledged not only as his favorite concubine, but also his legal wife. No Ottoman sultan had actually married any of his concubines for several generations, but Roxolana knew that Suleiman was sufficiently powerful to ignore this tradition if he so chose. She had already become a Moslem and had been doling out large sums of money to the mosques and religious leadership, thus getting its support.

All Istanbul, and indeed, much of the Empire, gasped in disbelief when the wedding took place quietly before a judge of the law to whom Suleiman promised: "This woman I set free from slavery and make her a wife. All that belongs to her shall be her property." A great week-long wedding celebration with feasts, processions, and much luxury and display followed. Gifts were sent to Roxolana from all over the Empire and European observers were greatly impressed. One of the clerks at the Genoese Bank of St. George wrote: "There is great talk all over this country about this marriage and no one can understand exactly what it means."

From the perspective of later events, however, the wedding's meaning was quite clear; Roxolana was now a power to be reckoned with in the Ottoman Empire. Her power may even have extended beyond internal politics. Thus Ukrainian and Polish historians think that by this time, Roxolana was even influencing Ottoman

Suleiman and Roxolana from an old European engraving. The Latin inscription encircling Roxolana reads: "Rossa, wife of Suleiman". (Illustration from Z ukrainskoj starovyny, 1991).

foreign policy in favor of peace and friendship with her homeland, the Kingdom of Poland. For example, in a letter to the Polish king, Sigismund Augustus, a letter frequently quoted by Slavic historians, Suleiman refers to "Your sister, my wife" and expresses his wish for good relations between the two monarchs. By this phrase, Suleiman was obviously referring to the fact that Roxolana was by origin a compatriot of the Polish king. In any event, throughout Suleiman's reign relations between Poland and the Ottoman Empire remained peaceful. Tatar raids on Ukrainian territories continued, but the Tatars always acted somewhat independently of the central power in Istanbul. Meanwhile, Roxolana's influence continued to grow.

Finally, some seven years after the execution of Suleiman's friend, the Vizier Ibrahim, Roxolana gained a supreme hold over the Sultan by achieving the appointment of Rustem Pasha as Grand Vizier. Rustem Pasha had married Roxolana's daughter by the Sultan, Mihrimah, and was thus Suleiman's son-in-law. Rustem was industrious and competent and as the Sultan aged, he more and more relinquished the reins of government to his new Grand Vizier. Thus did Roxolana approach the zenith of her power.

However, the problem of Mustafa remained. He was handsome, bold, and well-liked by both the people and the army and Suleiman continued to see him as his rightful heir. As long as Mustafa was alive, Roxolana's sons, Selim, Bayezid, and Jehangir, would have no chance at the throne and their lives might even be in danger. Roxolana was determined to gain the throne for her own eldest, Selim.

Her chance came when Suleiman entered his sixtieth year. A great war with Persia was in progress and the Sultan was reluctant to lead his troops in person.

From the front, Rustem was reporting that the soldiers were murmuring against the Sultan, saying that he had grown too old to lead them and calling for Mustafa. Rustem declared that Mustafa was listening too favorably to such sedition and that Suleiman's throne was in danger. Within the harem, Roxolana seconded Rustem's accusations.

Suleiman, however, was delayed by moral scruples as to what action he should take against his favorite son. He therefore put a theoretical question to the religious leader in Istanbul, the Sheik-ul-Islam. He asked him what punishment a trusted servant who schemed against his master, even plotting his destruction, deserved. The Sheik-ul-Islam replied that he deserved to be tortured to death.

On receiving this opinion, Suleiman hesitated no longer. By midsummer of 1553, he was at the head of his troops in Asia Minor. On September 21, he summoned Mustafa to his headquarters. The friends of the Prince suspected danger and begged him not to go, but Mustafa proudly replied that if he were to lose his life, he could wish no better than to give it back to him from whom he had received it. Mustafa boldly set up his tent next to that of his father and calmly took the salutes of the officials that he met on his way to the Sultan's presence. On his entrance, he was strangled with a bowstring by special servants delegated for the task. Suleiman waited and listened behind a curtain. He had executed his eldest and favorite son.

The death of Mustafa left nothing in the path of Roxolana's family to supreme power. But the favored wife of Suleiman the Magnificent did not live to see one of her sons on the throne. In April, 1558, she died. Suleiman built her a respectable tomb next to a great mosque that he was constructing. And when some years

later he himself died, he was buried next to her, a token of true love seldom found in the annals of Ottoman history.

But even before Suleiman's death, Roxolana's sons Selim and Bayezid were struggling for power. Selim was the less noble character, but as happened so often in the politics of those days, it was he who eventually came out on top. He is known to posterity as Selim the Sot and Turkish historians generally date the beginning

*The assassination of Suleiman's favorite son, Crown Prince Mustafa, as imagined by a European artist. In fact, Mustafa was strangled. (Barber, *The Sultans*).*

BIBLIOGRAPHICAL NOTE:

Roxolana is discussed in almost every good history of the Ottoman Empire. For a well researched and attractively written narrative, see Lord Kinross, *The Ottoman Centuries* (New York, 1977). For a more popular account, see Noel Barber, *The Sultans* (New York, 1973). The most sober English language biography of Suleiman the Magnificent is by R.B. Merriman (Cambridge, Mass., 1944). Merriman's book is based on a manuscript by the famous American educator, Archibald Cary Coolidge, who was responsible for initiating Slavic Studies at Harvard University in the beginning of this century. On the Black Sea slave trade and slavery in the Ottoman Empire, there are a number of enlightening scholarly articles by Alan Fischer, which have been summarized in Bernard Lewis, *Race and Slavery in the Middle East* (Oxford, 1990), a learned but lively book. On the sultan's harem, see N.M. Penzer, *The Harem*

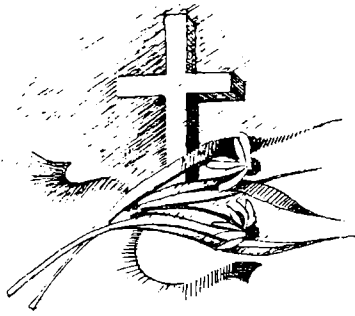
of the Ottoman decline from his accession to power in 1556.

For many years, the image of Roxolana as the cunning and ambitious woman who initiated the rule of the harem women and promoted the decline of the Ottoman Empire was generally accepted by Western historians. After all, during her lifetime popular opinion was against the Ukrainian woman, and the Turkish chroniclers were saying nothing new in repeating this. However, with the passage of time, it has become clear that this negative view of Roxolana needs to be somewhat revised. The Ottoman Empire never really solved the question of a peaceful and orderly succession, and insecurity, rivalry, and frequent fratricide among royal princes was a fact of life for almost all of them, as it was in most Islamic states where there was no law of primogeniture. Therefore, in protecting her position in the Sultan's household, Roxolana was simply protecting her progeny. She cannot be blamed if she was unusually successful in this.

From the time that she entered the Sultan's harem in 1520 to the time of her death in 1558, Roxolana played a significant role in the internal politics of one of the greatest empires in European history. Her influence probably even extended into foreign policy and international affairs. For good or for ill, she was enormously successful at promoting the interests of her own family and her own line. She remains well-known both among the Turks and among Europeans in general. Historical novels in a number of languages (including Ukrainian), plays, and even an opera have been devoted to her amazing life. She will not be forgotten soon.

(London, 1936) and A.L. Croutier's beautifully illustrated *Harem: The World Behind the Veil* (New York, 1989). Ukrainian Orientalist Ahatanhel Krymsky had a special interest in Roxolana and this comes out in his Ukrainian language *History of Turkey*, fragments of which are reprinted in the fourth volume of his *Tvory v p'iat' tomakh* (Kiev, 1974). Krymsky stresses the Slavic element in the Sultan's army and his household. From his youth, Suleiman himself spoke a Slavic language, probably Serbo-Croatian. The most detailed study in Ukrainian is by Yevhen Kramar, "Slavetna ukrainka v sultanskomu dvori," in his *Doslidzhennia z istorii Ukrainy* (Toronto-Baltimore, 1984). Ukrainian language novels by Osyp Nazaruk (1930), Mykola Lazorsky (1965), and Pavlo Zahrabelny (1980) all deal with Roxolana.

*Thomas M. Prymak is Resident Fellow, Center for Russian and Eastern European and Eastern European Studies, University of Toronto. He is the author of **Mykhailo Hrushevsky: the Politics of National Cultures, Maple Leaf and Trident: The Ukrainian Canadians during The Second World War** and a forthcoming work **Mykola Kostomarov: A Biography** to be published by the University of Toronto Press this December. He has taught history at Toronto, Saskatchewan and McMaster universities.*

THEY JUST FADE AWAY

by ANNA KRAWCZUK

October. It was a beautiful autumn day with the trees half filled with leaves, some already scattered on the ground in a rainbow of earth colors — orange, brown, dark green, dark red and gold. The sun rays shone between the tree branches and played with the fall hues of the leaves, making them translucent, magnificent.

A small, hundred year old brick chapel on the hill, encircled by tall oaks and maple trees which stood guard, protecting against the weather and the years. A scene of serenity, peace and the majestic beauty of God's creation.

A small procession of family and friends filed into the chapel to say their last farewell to a family legend — the matriarch. Her grandsons carried the coffin ever so gently up the stairs and inside the chapel for the religious ceremony. I followed, but my thoughts were far away from this place. I questioned — is that all there is? A whole life struggle for this? 89 years of life ending — ended. Ended for a person who was survival in herself. The long journey of life had taken her away from her country of origin. She had accepted her fate, widowhood at 35 years of age at the worst time of the second world war. The determination to survive was her goal no matter how hard or rocky the road. This she had accomplished. She was able to instill in her daughters the love for her homeland, Ukraine. To them this land seemed far away and mysterious, but they loved it. She taught them to love their adoptive country, for only the United States of America gave them a new start in life by accepting and protecting them. She instilled in them the respect for an elective democratic government guided by the Constitution of the USA.

She was, in a way, always a rebel, starting in 1925 when she left her hometown of Kolomyja for the university in Warsaw, Poland. Prior to that, she had been very active in Plast, reaching the rank of colonel. It was with pride that she told her daughters that a woman university student in those days raised eyebrows. She did it anyway and her determination paid off. She graduated.

She could not foresee the horrors of World War II and the life struggle that would eventually take her across the Atlantic to a new country. She thought that in a couple of years her homeland would be free from bondage and she would take her family home. She never did return. As the years passed, she accepted the reality. But she carried the love and memories of her youth deep in her heart and in her mind. And they returned with full force when she was at the sunset of her life. She reminded her daughters to remember their forefathers, to never forget the land of their ancestors — Ukraine. She reminded them how their father and her brothers had fought to free their homeland but were defeated or died in the struggle with the enemy. Their graves are scattered throughout the world — in Poland, Germany, England, Canada and the United States. "Don't let them be forgotten heroes," she pleaded.

She was a good soyuzanka, always devoted to the organization. In her prime she was very active, accepting many positions in her Branch, serving as president of her Regional Council and as a member of the National Board. At the UNWLA Convention in 1978, she was awarded UNWLA Honorary Membership. In her acceptance speech, she said, "My legacy to the Ukrainian National Women's League of America is my three daughters who are present here today — all members of Soyuz Ukrainok Ameryky."

When her daughters were not that keen about following in her footsteps, she emphasized the importance of keeping their cultural heritage alive, which in turn, would keep Ukraine visible at a time when she was enslaved and erased from the world map. She devoted most of her active free time to the organization and to her ideals. It worked. Her daughters learned by watching, listening and maybe subconsciously imitating. On this day, saying their last farewell to their grandmother, were her three granddaughters — also soyuzanky. She had been so proud of them!

After the religious ceremony, the procession of cars slowly made its way to the final resting place. Only family members and a small group of friends were there. And where were her compatriots, her peers? Most of them had crossed the bridge to eternity before her and surely must have given her a huge welcome on the other side. But her loved ones, who remembered her as a pillar of strength and wisdom, were there.

On this glorious autumn day only the colorful leaves whispered as they fell from the trees to the ground. "We are only fading away. Come spring and we shall be reborn."

She was my mother — NATALIA STEFANIW OSINSKA CHAPLENKO.

A NEW LEAF

by NKB

A potted plant sits on my bedroom window. It is not a particularly spectacular specimen, but it adds a human touch to a rather sterile room. The plant, called Croton Petra, has leaves about eight inches long and sits in a large clay pot. The plant is yellowish-green with small red veins, similar to falling autumn leaves. Nestled among the larger, more mature leaves, is a sign of new growth — a young leaf. Like a small, shy child peering from behind her mother's long skirt, the inch-long baby leaf is just barely visible.

Because of its youth, the young leaf has not fully straightened out, and at first glance, it looks like a dog's head with long, floppy ears. Shinier and deeper green

than the older leaves, this young leaf has no brittle brown tips and is dulled only by few dust particles. A smooth waxy top hides the tougher, bumpy texture found underneath. Supporting this dog-eared leaf is a slender green stem that looks like it has to struggle to support the leaf.

The fragile-looking stem leans toward the beam of sunshine, like wheat bending in the breeze. The leaf gives off no apparent smell, but because of its youthful appearance, a feeling of early springtime fills the air in my room. The family of leaves goes quietly about its business of generating new life and brightening my room. All I have to do is notice.

MICROWAVE RECIPES

CURRIED HAM STEAK

(Fully cooked meats need only a short time in your microwave. Try this tasty and satisfying main course.)

1 cup orange juice
1/4 cup packed brown sugar
1 Tbs cornstarch
1 tsp grated orange rind
1/2 tsp. curry powder pinch ground cloves
1 lb. Black Forest ham steak (about 1-inch thick)

— In 4-cup bowl, combine orange juice, sugar, cornstarch, orange rind, curry powder and cloves. Microwave at High for 2 1/2 minutes or until mixture begins to thicken

— Slash outside edges of ham at 1-inch intervals to prevent meat from curling. Place in 11 x 7 inch baking dish and pour sauce over meat. Cover with vented plastic wrap and microwave at High for 1 minute.

— Microwave at Medium (50%) for 6 minutes or until ham is heated through. Let stand 5 minutes. Makes 4 servings.

LAMB CHOPS WITH PARSLEY

(Lamb chops are ideal for a quick meal. Experiment with different herbs, such as basil and oregano, in the breading).

1 1/2 cups fresh bread crumbs
1/2 cup chopped fresh parsley
1 clove garlic, minced
1 Tbs vegetable oil
salt and pepper
8 lamb chops (2 lb total)

— Heat browning dish at High for 6 minutes or according to manufacturer's directions

— Meanwhile, in bowl, combine bread crumbs, parsley, garlic, oil and salt and pepper to taste. Press mixture onto both sides of chops to coat completely.

— Place chops on hot browning dish and press down to brown meat; microwave at Medium (50%) for 6 minutes, turning chops halfway through cooking time. Makes 4 servings.

ERRATA

In the article by Borys Prokopovych in the September issue, the last line of paragraph 2, column 2, page 18 should read "including the *final* year". The caption below the photograph at the bottom of page 21 should read "Gerdany can be *woven* on a loom." The editor regrets any inconvenience to contributing authors and to readers.

НАШЕ ХАРЧУВАННЯ

Восени в харчуванні повертаємося до м'ясних страв. Подаємо приписи на страви із свинячого м'яса, яке тепер вважається за "біле м'ясо", бо має менше холестеролу як яловичина.

СВИНЯЧА ПЕЧЕНЯ З ЯБЛУЧНИМ СОКОМ (на 10 осіб)

- 5 1/2 фунта свинячої полядвиці
- 2 зубчики часнику
- 1 ложечка сухого розмарину (rosemary)
- по 1 1/2 ложечки сухої шавлії (sage) чебрецю (thyme)
- сіль і перець до смаку
- 2 цибулі, нарізані в клини (wedges)
- 2 фунти солодкої картоплі, обібраної і нарізаної на кубики
- 3 горнятка яблучного сидру (apple cider) або соку
- 12 унцій сушених сливков, без кісток
- 2 зелені яблука, нарізані в клини
- 1/4 горнятка борошна (муки)
- 1 горнятко вершків (half and half)

Піч нагріти до 350°. М'ясо нашпікувати кусочками часнику. В горнятку змішати спеції, сіль і перець і накласти на м'ясо. На дно посуду до печення накласти цибулю і на неї м'ясо, товстішою стороною вгору. Солодку картоплю покласти на цибулю. Пекти 1 годину. Влити яблучний сидр або сік і довкруги покласти сливки. Накрити печеню алюмінійовим папером і пекти ще 1 годину. Тоді накласти нарізані яблука довкруги печені і пекти ще 1/2 години, щоб печеня була м'яка. Вийняти печеню, картоплю і яблука зі сливками.

Зробити підливу: зняти ложкою товщ з плин. На пальнику закип'ятити плин і варити, щоб було 1 1/2 горнятка (5 хвилин). У горнятку змішати борошно з вершками, додати до підливи, мішати і варити 2-3 хвилини. Підливу подавати окремо.

ПЕЧЕНІ СВИНЯЧІ КОТЛЕТИ (БЕЗ КОСТИ) З ГРУШКАМИ

- 8 котлетів товщини 1 інча
- 1/2 ложки олії
- сіль і перець
- 6 грушок, обраних, розрізаних на половини, без кісток
- 3 ложки помаранчевого соку
- 1/4 горнятка брунатного цукру
- 1/3 горнятка "шері"
- 1 1/2 ложки масла або марґарини
- 1 ложечка кукурудзяного крохмалю (corn starch)
- 1 ложка води

Нагріти піч до 350°. На пательні (сковороді) на горячій олії обсмажити котлети на оба боки. Вкласти

їх до посуду до печення, посипати сіллю і перцем. Довкруги котлетів покласти грушки круглою стороною вниз, полити помаранчевим соком і посипати брунатним цукром. Полити "шері". Масло кусочками вкласти у витяті заглибини в грушках. Накрити посуд і пекти 30 хвилин. Відкрити посуд і пекти ще 30-40 хвилин, щоби м'ясо було м'яке. Накласти котлети і грушки на полумисок і тримати на теплі. Розколоти крохмаль з водою, влити до плин і варити, щоб загусло. Полити котлети.

ТУШКОВАНІ СВИНЯЧІ КОТЛЕТИ ЗІ СЛИВКАМИ І СУШЕНИМИ МОРЕЛЯМИ (APRICOT)

- 8 свинячих котлетів 1/2 інча товщини
- 1/3 горнятка борошна (муки)
- 1/4 горнятка олії
- 2 великі цибулі, нарізані в кружальця
- 5 горняток курячого бульйону (з баньки або з кубиків)
- 1 1/2 горнятка вина (білого або червоного)
- 3/4 горнятка сушених сливков без кісток
- 1/2 горнятка нарізаних сушених морель (apricot)
- сіль і перець
- 3 ложки січеної петрушки

Посипати котлети сіллю і перцем. Покрити з обох боків борошном. У пательні (сковороді) розігріти олію і вкласти котлети. Рум'янити з обох боків. Опісля вийняти і покласти на паперовий рушник. Злити олію, залишаючи 2 ложки. Додати нарізану цибулю і тушувати, щоби легко зарум'янилася. Вкласти котлети на цибулю, влити бульйон і вино, варити до закипіння. Зменшити вогонь, накрити посуд і варити 15 хвилин. Додати овочі. Накрити і варити ще 45 хвилин, щоби котлети були м'які. Перекласти котлети на полумисок разом з цибулею і овочами. Накрити щільно алюмінійовим папером.

Варити підливу, мішаючи 20 хвилин, щоби була густа. Полити нею котлети і посипати нарізаною свіжою петрушкою.

КРУХКІ КАРТОПЛЯНІ КЛИНИКИ (на 4 особи)

- 4 великі картоплі нарізані у клини (wedges)
- 1 ложка олії
- сіль і перець
- 2 зубчики часнику, розтерти

У великий мисці залити картоплю водою, залишити на 15 хвилин. Нагріти піч до 425°. Лист до печення скропити олією (РАМ). Відцідити картоплю. Висушити паперовим рушником і перекласти до миски. Полити олією і посипати сіллю та перцем. Змішати, щоби картопля була покрита. Накласти на лист і пекти 20 хвилин. Обернути картоплю і пекти ще 10 хвилин. Подавати гарячою.

Увага: котлети треба завжди потовкти товчком з обох боків.

ДОПИСИ ОКРУГ І ВІДДІЛІВ

ПОДВІЙНИЙ ЮВІЛЕЙ ОКРУГИ

Члени Головної Управи і Управи Округу Північного Нью-Йорку (зліва): Марія Крамарчук, Надія Бергеншток, Софія Геврик, Анна Кравчук, Марта Стасюк, Ольга Тритяк, Наталія Сантасієро; другий ряд: Марія Лилак, Тетяна Шутер, Лідія Джус, Ірина Дорошчак, Анна Пилипишин, Надія Трач, Зіна Джус, Фаліна Войтович, Ірина Гросман.

Members of the UNWLA Executive Board and the Regional Council of northern New York. First row (from left): Maria Kramarchuk, Nadia Bergenshtok, Sofia Hewryk, Anna Krawczuk, Marta Stasiuk, Olga Trytyak, Natalia Santasio. Second row: Maria Lylak, Tetiana Shuter, Lidia Dzhus, Iryna Doroshchak, Anna Pylypyshyn, Nadia Tracz, Zina Dzus, Falina Wojtowycz, Iryna Grossman.

У неділю, 21 травня, в залі української католицької церкви св. Івана Хрестителя у Кенморі, Н.-Й., відбувся з'їзд Округу Північного Нью-Йорку. Округа об'єднує 6 відділів і нараховує 182 членки.

Сцену просторої залі прикрашували емблема СУА, числа відділів, що належать до Округу, і напис-привіт. На столах при бічній стіні були розміщені знімки і альбоми, які розповідали про діяльність Округу. Це заслуга хронікарки Округу Лідії Джус (120-ий Відділ) і Анни Поліщук (49-ий Відділ).

Голова Округної Управи Марія Крамарчук привітала і запросила до почесної президії голову СУА Анну Кравчук, першу заступницю голови СУА Ольгу Тритяк і Софію Геврик — вільну членку Екзекутиви.

Внесено прапор СУА (прапороносці: Марія Дранка, Олена Хомин і Єва Ковтало, 49-ий Відділ), відмовлено молитву, відспівано гімн СУА та однохвилиною мовчанкою вшановано пам'ять померлих членок. Головою Президії вибрано Наталку Сантасієро — голову 97-го Відділу, секретаркою — Христину Ковч (47-ий Відділ).

Голова Округу Марія Крамарчук привітала делегаток і гостей, серед яких була членка Союзу Українок з Коломиї д-р Марія Петрунів. Вона звернула

увагу на те, що цьогорічний з'їзд включає святкування двох ювілеїв: 70-ліття наполегливої праці Союзу Українок Америки і 40-ліття праці Округної Управи Північного Нью-Йорку. Потім М. Крамарчук вручила почесні грамоти Округу членкам, які своєю працею по Відділах заслужили на це відзначення. Ними були: Тетяна Шутер (47-ий Відділ), Оксана Салдит (49-ий) і Фаліна Войтович (68-ий). Провід з'їзду перебрала голова Президії і почалися звіти членок Округної Управи: секретарки Зіни Джус, фінансової — Христини Венгльовської; референток: мистецько-музейної — Олі Лавні, зв'язків — Марти Шмігель, суспільної опіки і стипендій — Тетяни Шутер, виховної — Лесі Телеги, пресової — Ірини Руснак, хронікарки — Ліді Джус і голови Марії Крамарчук.

Звіти показали, що всі відділи працювали згідно з інструкціями Головної Управи СУА, всі відділи є членами Українського Музею, а 47-ий Відділ — меценатом і приєднав з-поза членства 22-ох членів. Відділи влаштовували виставки народного мистецтва і показ писання писанок на міжнародних і українських форумах. Суспільна опіка і стипендії охоплювали медичну допомогу "бабусям" і садочкам в Україні, фонд Чорнобиля, висилку пачок. На медичний фонд

зібрано 3,087.84 дол., на стипендії — 5,960 дол. Марта Шмігель, референтка зв'язків, дбала про співпрацю із зовнішнім світом. Членки відділів писали листи до віцепрезидента, сенаторів і конгресменів у справі трактування американським Урядом України, як самостійної держави, а не як частини колишнього Советського Союзу. Також брали участь в протестаційній акції проти наклепу на український народ на телевізійній передачі станції CBS "60 хвилин". Відділи у Баффало 49-ий і 97-ий належать до Американської федерації жіночих Ключів. Світличкою в Рочестері опікується 120-ий Відділ. Членки влаштовують з діворою протягом року 5 імпрез. Статті про діяльність Округи були друквані в щоденнику "Свобода", в журналі "Наше Життя" і рочестерській "Кооперативній Думці". Відділи мають 100% передплату "Нашого Життя". На Пресовий Фонд пожертвували 3,420 дол., на запасний фонд — 5,185 дол. Рочестер і Баффало вітали двох президентів України.

Звіт голови Округи Марії Крамарчук доповнив образ проробленої праці. Її праця зосереджувалася на координації відділів Округи. Особисто брала участь в засіданнях Головної Управи, в річних нарадах СФУЖО як член Статуткової Комісії від СУА, входила до комітетів різних товариств. Із вдалої імпрези, влаштованої всіма відділами в Рочестері, з нагоди 50-ліття журналу "Наше Життя" вислано на Пресовий фонд журналу 1,500 дол., а також сім ґратуляційних листів колишнім і теперішнім редакторкам "Нашого Життя". 47-ий Відділ імпрезою для громадянства в поклони "дідусям і бабусям" відзначив Рік української родини. На заклик СУА підтримати фінансово дитячий конкурс в Році Родини зібрано і вислано 925 дол. Світличка в Рочестері гарно просперує, в Баффало на жаль, перестала існувати. Округа споріднена з Осередком Суспільної Опіки міста Івано-Франківська, але праця не розвивається з огляду на брак контакту.

Асоціація українсько-американських підприємців і бізнесменів в Рочестері обрала Марію Крамарчук "Жінкою 1994 року" і на бенкеті 12 листопада вручено їй грамоту і подарунок за довголітню працю для української справи. У своєму слові подяки вона заявила: "Я прийняла це відзначення не як Марія Крамарчук, але як членка української спільноти, особливо як членка СУА".

На внесок номінаційної Комісії вибрано Округну Управу в такому складі: голова — Марта Стасюк (97-ий Відділ, Баффало); заступниця голови — Марія Крамарчук (47-ий, Рочестер); протоколярна і кореспонденційна секретарка — Надя Бергеншток (97-ий, Баффало); фінансова — Наталка Сантарсієро (97-ий, Баффало); референтка зв'язків — Зіна Джус (120-ий, Рочестер); хронікарка — Ліда Джус-Невмержицька (120-ий, Рочестер); референтка музею і мистецтва — Надія Трач (46-ий, Рочестер); референтка виховна — Леся Телега (120-ий, Рочестер); рефе-

рентка Суспільної опіки і стипендій — Тетяна Шутер (47-ий, Рочестер). Вільні членки: Стефанія Осадца (49-ий), Стефа Вовкович (46-ий). Контрольна комісія: голова — Ірина Дорошак (49-ий), членки: Марія Лилак (47-ий), Фалина Войтович (68-ий), Уляна Лоза (49-ий), Ірина Грасман (120-ий).

Після вибору нової Округної Управи Північного Нью-Йорку голова Анна Кравчук передала новообраній Округній Управі привіт і побажала охоти і витривалости в праці для добра СУА. Уступаючій довголітній голові Марії Крамарчук вручила зі зворушливими словами подяки і признання за працю грамоту Головної Управи. Вручено також дарунок від членок всіх відділів Округи як вияв вдячності. Потім голова розказала про працю і задуми Централі. Згадала, що була два рази в Україні у справах Суспільної опіки СУА і медичної допомоги лікарні в Києві та дитячій санаторії "Джерело" в Трускавці.

Її присутність була конечна для того, щоб в Україні знали, що це СУА, а не хто інший шле допомогу. На засіданнях Екзекутиви СУА вирішено видати книжку Марти Богачевської-Хом'як "Біле по білому" — про жіночий рух в Україні до 1939 року. Заплановано також створити видавничу комісію для видання історії СУА з нагоди 75-ліття, яке припадає на 2000 рік.

Роки 1994 — 95 були історичними роками у відносинах США з Україною. Президенти України на запрошення президента США Билла Клінтона відвідали Вашингтон та підписали ряд угод. Голова мала честь бути свідком тих подій. Як член президії СКУ з рамени СФУЖО, брала участь в нарадах. Тепер СУА приготується до міжнародної жіночої конференції в Пекіні, Китай. Там будуть і представниці з України. Наше членство зменшується, треба подбати про збільшення рядів єдиної, самостійної, аполітичної української жіночої організації, якою є СУА. На закінчення Анна Кравчук побажала сили і здоров'я до дальшої праці. Новообрана голова Округної Управи Марта Стасюк закінчила наради подякою за довір'я і за вибір на цей відповідальний пост.

Словом привіту бенкет відкрила новообрана голова Округної Управи Марта Стасюк і передала провід ювілейної програми Наталці Сантарсієро — голові 97-го Відділу. Ведуча програмою представила гостей за головним столом.

Треба згадати і про те, що присутні, головню союзянки, з ентузіазмом вітали сеньйорку 49-го Відділу, колишню голову Марію Коломон, яка вступила в ряди СУА в 1941 році. Молитву перед обідом провів о. декан Дмитро Лапуга.

Святкову програму розпочато відчитанням привіту округ СУА і вручення грамоти з нагоди 40-ліття Округи на руки Марти Стасюк, новообраної голови Округної Управи. Потім ведуча програмою привітала присутніх делегатів товариств і організацій та представила голову СУА Анну Кравчук. Запрошена до слова, голова привітала учасників бенкету з нагоди

70-ої річниці СУА, розповіла, що самостійна, демократична організація СУА продовжує працюю своїх попередниць, реалізує їхні задуми, пристосовується до потреб часу. Наші піонерки запізнавали світ з Україною демонстраціями, протестами, виставками народного мистецтва. Ми розгорнули стипендійну акцію, заснували Український Музей в Нью-Йорку. У 1948 р. з ініціативи СУА засновано Світову Федерацію Українських Жіночих Організацій (СФУЖО). З нагоди 75-ліття нашої організації в 2000 році заплановано видати історію СУА. Проханням про зберігання архівів вона закінчила свою розповідь.

Змістовне слово виголосила уступаюча голова Округу Марія Крамарчук. "Українські жінки, — сказала вона, — є чесні та добродушні, віддані українській справі і охочі для неї працювати. Співпраця людини з людиною мусить мати симптоми щирости та розуміння. Коли є співпраця між проводом і виконавцями, тоді результати є задовільні. Тоді та зорганізована група має означену мету, яка всіх тісно єднає. Вчора — сьогодні — завтра — це період змагань і успіхів у праці. Молоді жінки з вірою у світле завтра, згуртовані у відділах СУА в Баффало, перебирають провід, стають на службу Україні, яка потребує їхньої підтримки. Нехай слова з гімну СУ з 1934 року, які написала Уляна Кравченко з нагоди жіночого Всесвітнього конгресу в Станиславові, стануть заповітом молодому поколінню: "Ми ті, що мусимо перемогти, не знаєм, що таке ні страх, ні супочинок. Єднаємось у гурти, творім один, один могутній Союз Українок".

У програмі знайшовся час і на тягнення льосів льотерії. До виграші були: вишивана подушка праці Мирослави Райци (49-ий Відділ), писанка роботи Олі Лавні (97-ий Відділ) і дарунок — пляшка вина.

Округа була заснована 17 липня 1955 р. на з'їзді в Рочестері з Відділів: 6-го і 47-го — Рочестер; 57-го

— Ютика і 49-го Баффало. Марія Крамарчук очолювала Округу до 1960 р., а в наступні десять років головою була Марія Когутяк. По відході у вічність Марії Когутяк, головування знову перебрала М. Крамарчук і була на тому пості до 1974 р. На окружному з'їзді 28 квітня 1974 р. у присутності Лідії Бурачинської Округу поділено на дві Округи: Північного і Південного Нью-Йорку. М. Крамарчук очолювала Округу Північного Нью-Йорку до 1975 р. з Відділами 46 і 47 — Рочестер; 97 і 49 — Баффало; 68 і 85 — Сиракюзи. Від 1975 до 1977 року головою Округи була Ірина Руснак, а після неї Іванна Мартинець (до 1984 р.). В 1979 р. зорганізовано в Рочестері Осередок Української Спадщини "Мозаїка". В той час заснувався 120-ий Відділ в Рочестері, який по сьогодні провадить "Світличку". Найбільш вдалою і чудово проведеною імпрезою було відсвяткування Округою 100-ліття Українського Жіночого Руху. Сьогодні Баффало стало осередком Окружної Управи, яка перейшла в надійні руки молодшого покоління.

Історію Округи Північного Нью-Йорку розповіла Іванна Мартинець — почесна членка Округи.

В музичній точці з грою на флейті виступала 15-літня Еймі Косовська — правнучка письменниці Марії Маковської (Марія Остромира). Вона відіграла "Любіть Україну" Сосюри і "Досконале є Твоє ім'я" (американська мелодія). Акомпаньторкою на фортепіані була молода Кім Вілкоккс. Заслуженими оплесками нагороджено молодих виконавців.

В заключному виступі Ярослава Борачок у віршованій формі представила працю Головної Управи протягом 70 років, а зокрема передала подяку Окружній Управі за їхню 40-літню працю з відділами.

Відспіванням "Многая літа" закінчено святкування.

Ярослава Борачок

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС ГУМОРУ І САТИРИ (НАГОРОДИ І ВІДЗНАЧЕННЯ)

На літературний конкурс гумору і сатири, що його організатором був 43-ій Відділ Союзу Українок Америки (Філядельфія, США), надійшло до визначеного терміну — 31 грудня 1994 року — 105 літературних творів різних жанрів, у тому числі і три довші повісті. Жюрі мало нелегке завдання, щоб вибрати найкращі з цих творів і розділити між ними 1,500 дол., призначених на нагороди фундатором — Українською Федеральною Кредитовою Кооперативою "Самопоміч" у Філядельфії.

Жюрі конкурсу — д-р Лариса Онишкевич, проф. Леонід Рудницький і мгр Марта Тарнавська — узгіднили 16 липня 1995 року своє рішення, а 25 липня, після отримання підписаного членами жюрі комунікату, адміністратор конкурсу повідомила голову жюрі про справжні прізвища нагороджених і відзна-

чених учасників конкурсу та про те, що в конкурсі взяло участь 68 авторів з України, Сполучених Штатів Америки, Канади, Словаччини і Австралії.

Подаємо до відома всіх учасників конкурсу, Фундатора нагород — Української Федеральної Кредитової Кооперативи "Самопоміч" у Філядельфії і всіх зацікавлених читачів про рішення конкурсного жюрі: Нагородити:

повість "Третейський суд" — 250 дол., автор Іван Шевченко, м. Козелець, Чернігівська область; повість "Життепис графомана" — 250 дол., автор Петро Швець, м. Київ;

збірку віршів "Біблійна алегорія" — 200 дол., автор Анатолій Бортняк, м. Вінниця;

оповідання "Тір-пір-лі" — 200 дол., автор Володимир Даниленко, м. Житомир;

Продовження на 3-ій стор. обкладинки.

ДОПИСИ СОЮЗУ УКРАЇНОК УКРАЇНИ

БОЖЕ, НАМ ЄДНІСТЬ ПОДАЙ!..

Хор "Берегиня" Союзу Українок Івано-Франківська. Диригент Дарія Циганкова.
Berehyny Choir of the Ukrainian Women's League of Ivano-Frankivsk. Director Daria Tsyhankova.

Протягом багатьох століть, на всіх етапах творення української держави бракувало нам єдності. Чужа, ворожа дипломатія та ідеологія порізнила нас за конфесіями і за місцем під сонцем на території України, створила фактор руйнівної сили, що ослаблює і нищить нас як народ, як націю.

Ідея об'єднання всіх, хто бажає добра землі, на якій живе, ім'я якій Україна, є в основі прагнень і діяльності Союзу Українок.

Однією з гілок нашої праці є хор, нелегко, бо молодших жінок відриває від праці та родинних обов'язків, старшим — треба зібратись зі здоров'ям і уділити свого дорогоцінного часу для репетицій та готування імпрез.

Крім виступів нашого хору "Берегиня" на всіх святах і культурних заходах в місті, хор виїжджає за межі міста і області. 16 липня хор виступав у с. Дубівцях, а 20 липня в Моршині Львівської області на запрошення будинку культури.

Хор СУ Івано-Франківська своїми силами дав концерт для відпочиваючих. Ця справа великої ваги, тому що на курорт Моршин з'їжджаються люди з усіх куточків України, куди не залітає, зупинена ворожими силами, наша патріотична пісня, наше українське слово.

Велика афіша оповіщала про наш приїзд, але чудова літня погода тривожила нас: "хто ж прийде на наш концерт?" Адже вабить ліс і річка. І яке ж було приємне здивування, коли ми побачили в залі багато людей.

На прибраній вишитим рушничком і квітами сцені з привітальним і вступним словом виступила член

ради СУ Раїса Андрощук, яка сказала, що споконвічною мрією мешканців Галичини була і є єдність з Великою Україною.

Під диригуванням Д. Циганкової хор почав концерт з "Боже Великий, творче всесвіту". Заля дружно встала. Далі звучали релігійні, патріотичні, стрілецькі пісні Р. Купчинського, повстанські та народні пісні, а також пісні композитора Дмитра Циганкова. На закінчення — пісня на слова Д. Павличка "Вставай з колін".

Прекрасно вела програму А. Петрик. В її виконанні та Павліни Дідух прозвучали поезії, що запали глядачам глибоко в душу. Довгими оплесками були відзначені пісні у виконанні солісток хору, Тетяна Ралько виконала фортепіяновий твір "Чорнобривці" у власній обробці.

На закінчення Р. Андрощук запропонувала вдячним слухачам поезію Л. Костенко і звернулася з щирими словами спільної молитви, щоб збудити в людських душах віру в непереможну силу, що є у нашій єдності:

Дай Господи!

- щоб наші руки спільно громадили,
- щоб наші серця спільно ударили,
- щоб наші очі вдивлялися в себе і взаємно єднали нас...

Майстерністю та щирістю виконання творів союзнянки досягли єднання із присутніми в залі. В пісні і слові всі відчули себе дітьми однієї матері-України. Про це засвідчили і тривалі оплески і сльози на очах глядачів з Донеччини, Харкова та Сум, що передавали

МЕДИЧНИЙ ФОНД ДІТЯМ І МОЛОДІ — ЖЕРТВАМ ЧОРНОБИЛЯ

ПОЖЕРТВИ ЗА СЕРПЕНЬ 1995 Р.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

Замість квітів на могилу **бл. п. д-ра Романа Мороза** складаємо через 93-ій Відділ СУА в Гартфорді **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.
Д-р Ярослав й Ірина Остап'юки.

У пам'ять моєї шкільної товаришки **бл. п. Марійки Яворської** складаємо **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Синові Юрієві і цілій родині висловлюємо наші щирі співчуття.
Марійка і Мирон Кузьми.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Мирона Балуцака** складаємо **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Дружині Наді і синові д-рові Маркові з родиною — наші щирі співчуття.
Люба й Ярослав Дармограї.

В пам'ять **бл. п. Мирона Балуцака** складаю **10.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Дружині Наді і синові д-рові Маркові з родиною висловлюю щирі співчуття.
Дарія Чижик.

Замість квітів на свіжу могилу моєї шкільної товаришки з Тернополя **бл. п. Оксани Сосновської** складаю через 71-ий Відділ СУА в Джерзі Ситі **30.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Родині висловлюю щирі співчуття.
Стефанія Цьолко.

У світлу пам'ять **бл. п. о. прот. Ярослава Левицького**, сотрудника церкви св. о. Миколая в Торонті, складаю через 22-ий Відділ СУА **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Шановній дружині п. Марті і дітям висловлюю глибокі співчуття.
Ольга Мартинюк.

У світлу пам'ять мого чоловіка **бл. п. Романа** складаю через 22-ий Відділ СУА **20.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.
Леся Луцик.

Вшановуючи 20-ту річницю смерті **бл. п. Анастасії Тизіо** — нашої прибраної бабці, складає через 71-ий Відділ СУА **20.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля
родина Литвинка.

Замість квітів на свіжу могилу дорогої кузинки **бл. п. Оксани Сосновської** складаємо **300.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.
Володимир і Люба Палашевські.

В пам'ять **бл. п. Романа Мартинюка** зложили пожертви на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **50.00 дол.** — Олекса і Марія Мотилі; **30.00 дол.** — Володимир Шельбовський і Леся Джан; **по 20.00 дол.** — Василь і Олександра Бойки, Василь Глова; **по 10.00 дол.** — Катерина Борняк, Богданна Мандзенко.
Разом 140.00 дол.

У світлу пам'ять **д-ра Василя Рудка і Володимира Василенка** складаємо **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.
Михайло і Любомира Палії.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ірени Цмайло-Кульчицької**, нашої незабутньої приятельки і подруги, складаємо **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Висловлюємо щирі співчуття чоловікові покійної Тарасові та цілій родині.
Калина і д-р Олег Сникили.

In memory of **Maria Katynska**, mother of Olha Szewczuk, donation was made to the Medical Fund for the Children of Chernobyl: **\$25.00** — Mr. & Mrs. Nehrbaur; **\$20.00** — Mr. & Mrs. Schaumloeffel. **Total \$45.00.**

Хочу висловити моє глибоке спасибі всім приятелям й друзям, які зложили пожертви у світлу пам'ять мого найдорожчого чоловіка **бл. п. Юрія Поліщука** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: per **\$100.00** — Ukrainian Nationality Room Committee-University of Pittsburgh, Mr. R. Powell, Mr. John Mack, Mr. & Mrs. B. Krejer, Mrs. O. Manasterski; per **\$50.00** Mr. & Mrs. T. Sywy, Mr. & Mrs. N. Sywy, Ukrainian Radio Program, Mrs. Anna Suranovich, Mr. & Mrs. B. Trainor, The Doctors M. and T. Grey, Mr. & Mrs. M. Korchynsky; **\$40.00** — Mr. & Mrs. T. Konecky; per **\$25.00** — Ms. Virginia L. Farnsworth, Ms. Karen B. Shea, Mr. & Mrs. Peter Naber, Mr. & Mrs. M. Jula Family, Mr. & Mrs. W. Bodnar; **\$20.00** Mr. & Mrs. Charles D. Bigler. **Total \$ 1,035.00.**
Дружина Ольга Поліщук.

вдячність за пісню і слово. Польові квіти, що прикрашали сцену, були передані з рук в руки глядачам на залі. Всі були об'єднані великим усвідомленням того, що Україна живе в серцях цих людей. І рядки з поезії Л. Костенко

*Єдине, що від нас іще залежить, —
Принаймі вік прожити як належить...*

та Ольги Дучимінської

*До праці станьмо всі жінки й дівчата,
Працюймо так, як бджілки у маю,
Бо наша праця тількищо почата,
У багатіть скривдженім краю...*

будуть в основі нашої праці, спрямованої на розбудову незалежної України.

Марія Турчин,
пресова референтка Відділу СУ
Івано-Франківська.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НАШОГО ЖИТТЯ"

Замість квітів на могили дорогої незабутньої сестри **бл. п. Марії Вергун з Модрицьких** та її чоловіка **бл. п. Василя Вергуна** складаємо через 89-ий Відділ СУА **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Володимир і Магдалина Кваси.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Мирослави Белей** складають на Пресовий Фонд "Нашого Життя": **Андрей Одежинська — 25.00 дол.** та **Катруся Коць — 20.00 дол.**

Замість квітів на могилу **бл. п. Михайла Диця** складаю **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Ірена Щерба.

Відійшла від нас у вічність **Марійка Яворська**. В її світлу пам'ять складаємо **10.00 дол.** та висловлюємо найщиріші співчуття родині.

Членки 33-го Відділу СУА, Клівленд.

У світлу пам'ять **бл. п. Марії Ткачук**, членки-основниці 65-го Відділу, склали на Пресовий Фонд "Нашого Життя": **по 20.00 дол.** — о. Павло і Віра Лабінські, **Ольга і Ярослав Городецькі, Олег і Іванна Ратичі; по 10.00 дол.** — **Ольга і Іван Яцишини, Софія Лонишин; 5.00 дол.** — **Марія Гатала. Разом 85.00 дол.**

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Антона Шумейка** складаю **30.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Дарія Витвицька.

Замість квітів у світлу пам'ять **бл. п. Марії Пашковської** складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Марта В. Крамарчук.

Замість квітів на свіжу могилу дорогої кузинки **бл. п. Оксани Сосновської** складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя".

Володимир і Люба Палашевські.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Михайла Гаджери** складають на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **50.00 дол.** — **Осип Гаджера** — брат з дружиною Іреною; **20.00 дол.** — **Я. Е. Стритинський. Разом 70.00 дол.**

Замість квітів на могилу нашого приятеля **бл. п. Богдана Коссака** складаємо **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Христя і Юрій Навроцькі.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Степана Домарецького** складаємо через 71-ий Відділ СУА **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Родині висловлюємо щирі співчуття.

Стефанія й Іван Цюлки.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Валентина Максиміва**, чоловіка нашої членки Наталії Максимів, членки 33-го Відділу СУА зложили **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. Рівночасно п. Наталі та її родині висловлюємо щирі співчуття.

Управа і членки 33-го Відділу.

Замість квітів на могилу мого дорогого швагра **бл. п. Володимира Заклинського** складаю в його світлу пам'ять **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля і **100.00 дол.** на Фонд Суспільної опіки СУА з

У світлу пам'ять **бл. п. Мирослави Белей**, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Синові, д-рові **Мирославі** і дочці **Орисі Марків** й сестрам **Євгенії Рубчак** і **Лідії Одежинській** висловлюємо глибокі співчуття.

Ольга і Ярослав Забровські.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Євгенії Леськів**, нашої приятельки і довголітньої членки управи 28-го Відділу СУА, складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу. Дочці **Марусі** і родині висловлюємо найщиріші співчуття.

Лідія Мурашук і Емілія Онишкевич.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Олі Деревницької** складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Братові **Ярославі Базюкові** і родині висловлюю щирі співчуття.

Олена Папіж.

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Галини Мазепи-Коваль**, яка померла в Каракасі, Венесуеля, складаю **150.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Ярослава Герасимович-Яросевич.

Замість квітів на свіжу могилу нашого дорогого приятеля і кума **бл. п. Валентина Максиміва** складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", а родині покійного висловлюємо щирі співчуття.

Віра і Микола Ровенки.

У пам'ять **Романа Залуцького** складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Іванна Петик.

У пам'ять **Марії Прокопович-Явної** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" складає **15.00 дол.** **Катерина Кобаса** і **15.00 дол.** **Зеновія Камінська.**

УСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРО ДЯКУЄМО.

призначенням на допомогу сиротам в Україні. **Разом 200.00 дол.**

Надія Костик.

Хор "Золотий Гомін" в Кергонксоні, Н.-Й., пересилає **100.00 дол.** неприйнятий гонорар **Лідії Яців** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Голова хору — Зеновія Ковальська.

ЖЕРТВОДАВЦІ

71-ий Відділ СУА	Джерзі Сіті, Н.-Дж.	210.00 дол.
Mercyhurst Preparatory School	Erie, Pa	1,000.00 дол.
St. Vladimir Ukrainian Catholic Church, Elizabeth	through the SUA Branch 24	20.00 дол.

ФОНД СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ

Надя Мандрусак	через 56-ий Відділ СУА	100.00 дол.
71-ий Відділ СУА	Джерзі Сіті, Н.-Дж.	110.00 дол.

ЩИРО ДЯКУЄМО!

Лідія Черник, референтка Суспільної опіки СУА	Анна Рак, скарбничка Суспільної опіки СУА.
--	---

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА ВІД 1 КВІТНЯ ДО 30 ЧЕРВНЯ 1995 Р.

5,000.00 дол. — Стефан і Володимира Сливоцькі (64);
2,033.13 дол. — НН (86);
1,000.00 дол. — Dwayne O. Andreas, Archer Daniels Midand Co., IL (86);
630.00 дол. — Євген і Ольга Гаврилюки (22);
550.00 дол. — Василь і Маргарита Кеци (65), 30-ий Відділ СУА;
500.00 дол. — Орест і Марія Коропеї, Конн., д-р Дарія Новаківська-Лиса, Сестрицтво Св. Покрови (Австралія);
450.00 дол. — Андрій і Христина Козаки (86), інж. Володимир і Лідія Магуни (1), Стефан Матковський (120), Н. Igor і Джермайн Мілянчи (93), Steffi Sarvady, II, 102-ий Відділ СУА;
410.00 дол. — Модест і Люба Осадци;
400.00 дол. — Іван і Софія Головки (11);
375.00 дол. — 22-ий Відділ СУА;
350.00 дол. — Теодор Бонтабік (68), Mae Karbonik (108), Sacred Heart Society (Yonkers), 69-ий Відділ СУА, 76-ий Відділ СУА;
330.00 дол. — 28-ий Відділ СУА;
310.00 дол. — 38-ий Відділ СУА;
305.00 дол. — Лідія Кий (13);
300.00 дол. — Dr. Ray & Nadia Bergenstock, Jr. (97), д-р Роман Дикун (84), Мирон Панасюк, Іван і Анна Поручинські (98), 4-ий Відділ СУА, 5-ий Відділ СУА, 24-ий Відділ СУА, 26-ий Відділ СУА, 91-ий Відділ СУА, 115-ий Відділ СУА;
280.00 дол. — Іван Заяць (БУК);
275.00 дол. — Лев і Грина Кушніри (67);
260.00 дол. — Володимир і Катруся Воловодюки (86), Ярослава Левицька, 18-ий Відділ СУА, 45-ий Відділ СУА, 63-й Відділ СУА;
225.00 дол. — Братство Українських Ветеранів (91), д-р Андрій і д-р Марта Войтовичі (68), д-р Віктор і д-р Бетсі Децики (86), Михайло й Іванна Головаті (102), д-р Мирослава Іванців (102), Теодора Кузьмович (43), Ліга Українських Католицьких Жінок, Монреаль (БУК), д-р Волтер і Галина Петришини (56), Анна Максимович (43), Михайло і Ольга Мочули (70), Євген Обаранець, Северин й Ірена Старожитники (65), Пластовий курінь "Степові Відьми", Австр. (МЛ), д-р Володимир і Ореста Фединаки (84), 56-ий Відділ СУА;
225.00 дол. — Mary Dushnyuk (72);
215.00 дол. — Орест і Сузанна Казанівські (29);
200.00 дол. — Олена Бобиляк (70), Зеновія Воробець (28), д-р Ігор і Ксеня Гапії (86), Олександр Гартлер (29), Петро і Леся Гої (1), Дмитро і Марія Дранки (49), Robert & Rosemarie Sondry Lodge (86), в пам'ять Е. Притули (59), Софія Ориняк (28), д-р Мирослав Перейма (49), Наталія Пойда (43), Мирон і Дарія Яросевичі (29);
175.00 дол. — Дмитро і Катерина Яворські (70);
150.00 дол. — Емілія Онишкевич (28), Ніна і Джозеф Пальмери (49);
127.35 дол. — Юрій Гирич, Австр. (МЛ);
125.00 дол. — д-р Роман Біляк (47), Мирослав і Марія Лібери (102), Богдан Лунишин, Австр. (МЛ), 108-ий Відділ СУА;
110.00 дол. — Мирослава Граб (86);
100.00 дол. — Олена Войтович (102), Стефан і Софія Душенки (49), Степан і Надія Гробельські, Н.-Й., Надія Іванчук (56), Степан і Катерина Качмарські (56), Мирослав і Марта Ломаги (93), Ольга Лушняк (22), д-р Люба Стефанівська (28), Мирон і Павліна Харини (56), Семен і Марія Чорні (56), в пам'ять Я. Оренчук (МА), Юлія Логуш в пам'ять Еміліяна;
84.00 дол. — Рената Бігун (28);
75.00 дол. — John & Doreen Rudan (86);
50.00 дол. — Софія Білецька (102), Христина Бравн (49), Омелян Войтечко (102), д-р Володимир й Ірена Геренти (56), Емілія і Марта Климковичі в пам'ять М. Сем'янчук (22), Василь і Анна Мельники (49), Єлисавета Процик (102), Марія Стефанишин (56);

40.00 дол. — Марія Герега (49), Богдан і Ліда Крамарчуки в пам'ять М. Сем'янчук;
25.00 дол. — Микола Барицький (49), Петро і Розалія Ковалики (49), Люся Крук (102), Анна Jernigan в пам'ять Е. Логуша (51), Марія Грамяк в пам'ять Е. Логуша (51), J. & E. Ludlow в пам'ять Мирослави Гординської.
20.00 дол. — І. Іванчишин в пам'ять Р. Іванчишина (82), Анна Винарчук (102);
15.00 дол. — Галя Волошанська (102);
10.00 дол. — І. Ричардсон в пам'ять Марії Сем'янчук;
5.00 дол. — Dr. Margaret Zakanyucz-Putykewyucz.

Повідомляємо, що шкільний рік в Європі починається восени, тому просимо опікунів, які мають, або бажають мати, стипендіатів у Польщі, Хорватії, Румунії, Італії, Україні та інших європейських країн, вплатити стипендії, щоб ми могли їх вислати якнайскорше. Просимо ласкаво передати Ваш внесок-чек, виставлений на UNWLA INC. на руки референтки стипендій Вашого Відділу, або прислати до Стипендійного бюро СУА.

Щиро дякуємо за підтримку!

М. Оріся Яцусь, **Люба Більовщук,**
скарбничка комісії стипендій референтка стипендій СУА

З волі Божої 13 лютого відійшла у вічність наша найдорожча мама і бабуня **Марія Олександра Сем'янчук** —членка 22-го Відділу СУА в Чикаго. Пересилаю пожертви на Стипендійний Фонд СУА у пам'ять покійної: **50.00 дол.** — Емілія і Марта Климковичі; **40.00 дол.** — Богдан і Ліда Крамарчуки; **10.00 дол.** — І. Ричардсон. **Олена Сем'янчук-Матвішин.**

Enclosed is a check in the amount of **\$100.00** to the UNWLA Scholarship Fund. This donation is in memory of **Andrij VonHofen.** **Orest, Marijka, Nadia & Peter Koropey.**

Пересилаю чек на суму **100.00 дол.** як доповнення до Стипендійного Фонду, основанийого Маріянною Мисишин в пам'ять **Ярослави Оренчук.** Бажаю успіхів у праці. З глибокою пошаною,
Володимир Оренчук,
Каліфорнія.

В пам'ять незабутнього сина **бл. п. Романа Іванчишина** пересилаю **20.00 дол.** для мого стипендіата в Даково, Хорватія, Івана Баб'яка.
Ірена Іванчишин,
членка 82-го Відділу СУА.

Вшановуючи світлу пам'ять нашого незабутнього доброго чоловіка, тата, діда та прадіда **Омеляна Логуша**, на Стипендійний Фонд української студіючої молоді в Бразилії на виховання священників фінансову поміч в сумі **150.00 дол.** зложили: **100.00 дол.** — дружина Юлія Логуш; **по 25.00 дол.** — доня Анна Jernigan з родиною, Марія Грамяк, приятелька родини Логушів.
Юлія Логуш,
членка 57-го Відділу СУА,
Мілвокі, Висконсон.

Замість квітів на свіжу могилу **Зені Пільо**, сестри моєї колись найкращої товаришки **бл. п. Дарії Приймак**, складаю на Стипендійний Фонд **50.00 дол.**, а родині висловлюю найщиріші співчуття.
Олена Бобиляк.

В пам'ять **Мирослави Гординської** зложили пожертву на Стипендійний Фонд СУА в сумі **25.00 дол.** Е. Ludlow, Lexington, MA.
Ксеня Гапій.

Замість гонорару для д-ра Миколи Гнатика за виготовлення податкових звітів зложили датки в сумі **835.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА через 102-ий Відділ СУА: **по 250.00 дол.** — Михайло й Іванна Головаті, д-р Мирослава Іванців; **125.00 дол.** — Мирослав і Марія Лібери; **по 50.00 дол.** — Софія Білецька, Еміль Войтечко, Єлисавета Процик; **25.00 дол.** — Люся Крук; **20.00 дол.** — Марія Винарчук; **15.00 дол.** — Галя Волошанська.
Іванна Головата,
скарбничка 102-го Відділу СУА.

**ТРИВАЛИЙ ФОНД В ПАМ'ЯТЬ
ПОЧЕСНОЇ ЧЛЕНКИ СУА
НАТАЛІЇ СТЕФАНІВ ОСІНСЬКОЇ-ЧАПЛЕНКО
ПРИ СТИПЕНДІЙНІЙ АКЦІЇ СУА
ДЛЯ СТУДЕНТІВ УКРАЇНІСТИКИ
ЗЛОЖИЛИ РАЗОМ: 5,270.00 ДОЛ.**

500.00 дол. — д-р Юліан Б. Децик, Каліфорнія;
300.00 дол. — Томас і Одарка Стокерти;
200.00 дол. — Стефан і Володимира Сливозькі, Н.-Й.;
по 100.00 дол. — Данило і Люба Більовщуки, Бернард і Анна Кравчуки, Мирон Кравчук, Матвій і Таїсса Мелешки, Raymond & Rita Oberleitner, Юрій і Божена Полянські, Marion L. Raini & Bohdan Polanskyj, Зенон і д-р Теодозія Савицькі, о. Маркіян Стефанів, Гнат і Оріся Стефанів, 66-ий Відділ СУА;
75.00 дол. — Меланія Банах;
55.00 дол. — IRS Co-Workers;
по 50.00 дол. АНРУ, д-р Микола і Христина Баранецькі, Богдан й Ізидора Боярські, Россо & Sonja K. Berardi, Володимир і Катруся Воловодюки, д-р Igor і Ксеня Гапії, Мирон і Ольга Гнатейки, Григорій і Марійка Гивелі, Галя Гураль, Лідія Децик, Уляна Децик і Robert J. Venditelli, Дарія Колатало, Ірена Крамарчук, Марія Кульчицька, Michael & Helen Krawczuk, Таїса Т. Кузьма, Наталка Лазірко-Фаррелл і William Farrell, Августин і Вільма Малковичі, Ярослава Мулик, Орест Полович, д-р Олег і д-р Іванна Ратичі, д-р Ольга М. і д-р Ольга Н. М. Рибаків, Стефан й Іванна Рожанковські, д-р Денис і Мирослава Стахови, Юрій і Оксана Стеранки, д-р Ярослав і д-р Олександра Ткачі, Богданна Чехович, Василь і Ольга Шевчуки, Юрій і Оріся Яцусі, 78-ий Відділ СУА, 93-ій Відділ СУА, 99-ий Відділ СУА;
по 40.00 дол. — Богдан і Лідія Крамарчуки, о. Мирон і Марта Мартинківі, Мирон і Тамара Стефаніві, Мирон і Дарія Яросевичі;

35.00 дол. — Ruh Agency Employees;
30.00 дол. — Irene S. Krawczuk;
по 25.00 дол. — Ярема і Варка Бачинські, Зенон і Марта Василькевичі, Vestal Printing, Тарас й Іванна Ганушевські, Неонілія Гураль, Наталія Даниленко, Петро й Іванна Ганкевичі, Тит і Софія Геврики, Іван і Олександра Кизики, д-р Еміліян й Ірена Ключаси, Ніна Королей, Nicholas & Julia Krawczuk, Standley & Eileen Krawczuk, Борис і Люба Ляшки, Ярослав й Ірена Мадаї, Дмитро і Лярісса Пенцаки, Наталія Сигіда, Ольга Тритяк, Іван і Д. Люба Турянські, Ярослав і Таїсса Турянські, Michael W & Kathleen Choma, Марія Храплива, Ірена Чабан, Ірена Чайківська, Ярослав і Лідія Черники, Іриней і Оленка Юрчуки;
по 20.00 дол. — Олена Бобиляк, Володимира Васічко, Андрій і Христина Воробці, Люба Фірчук, Євгенія Ковальська, Любомир Калинич, Володимир і Наталія Клапіщаки, Надія Корчагін, Єронім Логуш, George & Motria Muchajluk, Віра Ортинська, Тетяна Рішко, Марія Савчак, Володимир і Богданна Сліжі, Стефан і Стефанія Стефаніві, Уляна Тимкевич, Меланія Хома, Ольга Цар, Ірена Цегельська, Рома Шуган, 28-ий Відділ СУА;
15.00 дол. — Harry & Rosalie Polche;
по 10.00 дол. — Софія Андрушків, Надія Бігун, Зеновія Воробець, Іванна Гамуляк, Ольга Гнатик, Олена Климишин, Мирослава Мандрусак, Марія Робак, Марія Семанишин, Люба Турянська, Осипа Яворська.

ВІСТІ СТИПЕНДІЙНОГО БЮРА.

*Євгенія Мазепа (директор школи при Хліборобсько-Освітньому Союзі в місті Куритибі, Бразилія), Данілсон Е. Даємме, Мирослав Мазепа.
 Evhenia Mazepa, director of the school of agricultural studies in Curitiba, Brazil with Denilson E. Daemma and Myroslav Mazepa.*

ЩИРО ВДЯЧНИЙ ЗА ДОПОМОГУ!

Денілсон Е. Даємме з Бразилії здобув вищу освіту і одержав у цьому році диплом лісового інженера. Його спонсорував Микола Савчин з Нью-Йорку. Недавно ми отримали від Денілсона листа подяки. Ось що він пише:

В. ШАНОВНІ ПАНІ ЗІ СУА!

Ділюся моєю радістю з приводу закінчення факультету лісової інженерії федерального університету Парани. Я щасливий і радий, що успішно закінчив студії.

Дійшов я до своєї мрії завдяки Вам, дорогі Пані зі СУА, Вашій референтурі стипендій, яку тепер очолює Люба Більовщук, Євгенії Мазепі — директорові суботньої школи Українсько-Бразилійського Клубу в Куритибі, а особливо Миколі Савчинові, який від 1985 року спонсорував мої студії.

У Бразилії були тяжкі роки і мало хто з молоді має змогу досягнути вищу освіту. Стипендія, яку Ви мені приділили, коли я найбільше потребував, дала нагоду здійснити мрію всієї родини — отримати диплом і стати лісовим інженером. Маю надію в Бога, що скоро буду працювати за фахом і зможу допомогти студентам у навчанні.

Вам, шановні Пані зі СУА, колишній референтці стипендій, голові СУА Анні Кравчук моя сердечна подяка та найкращі побажання дальшої наснаги і успіхів у праці для добра української громади в діаспорі і в нашій Україні!

З глибокою пошаною
Ваш колишній стипендіят,
а нині лісовий інженер
Денісон Е. Даємме

Куритиба, 9 травня 1995 р.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ПОЖЕРТВИ ВІД 1 ЛИПНЯ ДО 30 СЕРПНЯ 1995 Р.

ТРИВАЛИЙ ФОНД

На Тривалий Фонд ім. Володимира і Анни Раків **5,000.00 дол.** зложили **Володимир і Анна Раки**.

На Тривалий Фонд ім. д-ра Теодора і Мири Залуцьких **2,000.00 дол.** склали **д-р Теодор і Мира Залуцькі**.

ДАТКИ

2,000.00 дол. — Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" в Нью-Йорку;

1,000.00 дол. — Mr. Peter R. Jarosewycz from the Drs. Dmytro & Jaroslawa Jarosewycz Memorial Chairtable Foundation;

по 100.00 дол. — Володимир і Уляна Дячуки, Надія Микетей;

по 50.00 дол. — Володимир Бусяк, Віра Панчак, Володимир і Анна Столярські;

30.00 дол. — Анна Лемп Echon Corporation);

по 25.00 дол. — Марія Андрейко, Зоряна Ключас, Марта Турчин;

по 20.00 дол. — Андрій і Катерина Буки, Євген Буцма, Рома Даниш, Неллі Федеркевич, Роман Ференцевич, Богдан Козак, Зиновія Мосійчук, Оксана Радиш, Таїса Венк, Іван Підгірний;

по 15.00 дол. — Розалія Полцій, Марія Слободян, Анна Васильків, Марія Харина;

по 10.00 дол. — Н.Н.-Кт., Софія Крибенко-Аврам, Юрій і Ольга Дибби, Ірена Гунзе, Михайло і Люба Лапичак-Леськи, Іва Лісікевич, Анна Пінко, Михайло Сеньків, Оксана Волчук;

по 5.00 дол. — Катерина Бовер, Ольга Керницька, Анна Сташко.

ДАТКИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ ФОНД

5,000.00 дол. — Григорій Сараб;

2,000.00 дол. — Igor і Рома Гайди (CPC International Inc.);

1,500.00 дол. — Євген Климко;

1,000.00 дол. — Оксана Пристай;

500.00 дол. — Мирослава Савчак;

250.00 дол. — Богдан і Орест Ткачуки;

по 100.00 дол. — Богдан та Ізидора Боярські, 89-ий Відділ СУА, Богдан Шепелевий (Westinghouse Foundation);

80.00 дол. — Зиновій і д-р Теодозія Савицькі;

50.00 дол. — Joseph & Mary Lesawyer.

Через Комітет Розбудови УМ — Відділ Рочестер:

226.00 дол. — Еміліян Юрчинський; **100.00 дол.** — Юрій та Христина Свищуки;

50.00 дол. — Стефан Бліган; **25.00 дол.** — Мирослава Повч.

З нагоди вибору архітекта для перебудови будинку Українського Музею складаємо **250.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Управі та Будівельному Комітетові бажаємо успішного завершення нашої спільної мети!

Ліда й Орест Білоуси.

З нагоди одержання докторату з нуклеарної фізики, що його одержав внук Дем'ян Гандзій, бабця і дідусь — **Осипа і Василь Дудинські**, жертвують **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а внукові бажають великих успіхів у праці.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У третю невимовно сумну і болючу річницю (5 листопада) відходу у вічність мого найдорожчого чоловіка **бл. п. Степана Костика** складає у його світлу пам'ять **1,000.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Надія Костик.

У десяту річницю відходу у вічність мого чоловіка **бл. п. д-ра мед. Юліяна Політила** складаю **200.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Анна Політило.

У світлу пам'ять **д-ра Романа Залуцького** складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а дорогій Соні з родиною висловлюю щирі слова співчуття.

Міра Залуцька.

Замість квітів у пам'ять нашого дорогого кузена, **бл. п. Юрія Кузика** складаємо **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюємо сердечні співчуття.

**Марія і Володимир Кузики
Ольга і Михайло Мочули.**

У пам'ять **бл. п. д-ра Романа Залуцького** складаю **50.00 дол.** на потреби УМ.

Д-р Осип Данко.

Замість квітів у пам'ять **бл. п. д-ра Дмитра Кострубця** складаємо **50.00 дол.** на потреби УМ.

Інж. Лев і Олександра Яцкевичі.

У пам'ять **бл. п. д-ра Василя Рудка** складаю **25.00 дол.** на потреби УМ.

Марія Оленська.

В пам'ять **д-ра Василя Рудка** складаємо **40.00 дол.** на Фонд Холодного в УМ.

Любов Дражевська і Марія Буковська.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. проф. Тимотія Білостоцького** складаємо на потреби УМ: **50.00 дол.** — 35-ий Відділ СУА, **25.00 дол.** — Зінаїда і Осип Левицькі.

У пам'ять найдорожчих незабутніх рідних з родини **Квасів-Модрицьких** замість квітів на їхні могили на Україні складаємо **25.00 дол.** на потреби УМ через 89-ий Відділ СУА.

Володимир і Магдалина Кваси.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Мирослави Белей** складає **20.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Катерина Мисько.

Замість квітів на могилу в пам'ять **бл. п. Омелії Цяпки** складаємо **760.00 дол.** на потреби УМ: **по 100.00 дол.** — М. і д-р І. Біленькі, М. Когутяк-Гладка, Б. і У. Глинські, І., М. і М. Стецькови; **50.00 дол.** — Е., С. і М. Мартинці; **40.00 дол.** — Н. Савицька; **30.00 дол.** — В. і Е. Шпирки; **по 25.00 дол.** — С. Андрушків, Ю. і Х. Дребичі, А. і О. Кіпи, С. і І. Лисинецькі; **по 20.00 дол.** — Ю. і Х. Балинські, М. Боярська, К. Гречак, М. і Л. Дзімани, М. Стрижак, І. Яворська; **по 10.00 дол.** — В. Кікта, О. Напора.

Замість квітів у пам'ять **Богдана Робака** складаю **50.00 дол.** на потреби УМ.

Марія Савицька.

Замість квітів на могилу **бл. п. інж. Богдана Коссака** складаємо **60.00 дол.** на потреби УМ.

Інж. Лев і Леся Яцкевичі.

Замість квітів на свіжу могилу моєї хресної мами **бл. п. Юлії Лисняк** складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а засмученим рідним висловлюю сердечні співчуття.

Ліда Білоус.

Замість квітів на свіжу могилу нашої дорогої приятельки **бл. п. Мирослави Чубатої** складаємо **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Стефанія Бабій та Ліда й Орест Білоуси.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ростислава Соневицького** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Дружині Христині й дітям висловлюємо глибокі співчуття.

Ліда й Орест Білоуси.

У пам'ять **бл. п. Мирослави Чубатої** складаю **25.00 дол.** на потреби УМ.

Рома Якимець.

У пам'ять **бл. п. Ірини Федішин** складаю **50.00 дол.** на потреби УМ.

Д-р Осип Данко.

У пам'ять **бл. п. Ірини Федішин** складаємо **50.00 дол.** на потреби УМ.

Люба і Ніна Борровські.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Антона Шумейка**, чоловіка Віри Шумейко, складаємо на Будівельний Фонд УМ:

250.00 дол. — F. Michael Conte;

по 100.00 дол. — д-р Роман і Анна Алиськевичі, Варка, Ярема і Яремко Бачинські, Марта Данилюк, Стефан і Володимира Ганкевичі, Омелян і Марія Гельбігі, Володимир і Анна Козицькі, Іван і Ярослава Лучечки, Зенон Масний, Ганна Придаткевич та сини Теодор і Андрій, Володимир і Олімпія Роговські, Юрій і Марія Штогрини, Український Народний Союз;

по 50.00 дол. — д-р Осип Данко, Андрій і Дарія Фарміги, Едвард Камінський, Дмитро і Стефанія Косовичі, Мирослав і Зеновія Кулиничі, Ярослав та Ірена Куровицькі, Іван і Стефанія Серанти;

по 40.00 дол. — Андрій і Христина Данилюки, Олег і Туня Данилюки, Юрій і Христина Ференцевичі;

35.00 дол. — Микола і Діоніза Ненадкевичі;

30.00 дол. — Хризанта Гентиш;

по 25.00 дол. — Дарія Байко, Михайло і Олександра Боб'яки, Марія Душник, Розалія Фенчинська, Лев і Доротея Галани, Роман і Галина Микити, Василь і Зеновія Никифоруки, Катерина Пензола, Богдан і Христина Певні, Марія Підгородецька, Марія Плакида, Гарі і Розалія Полчій, Мирослав і Люба Прокопи, Стефан та Іванна Рожанковські, Марія Шуст, Орест і Марія Слупчинські, Володимир і Богдан на Слижі;

по 20.00 дол. — Ольга Фостяк, Теодор і Мирослава Малиняки, Юрій і Христя Навроцькі, Володимир Вадуцький;

10.00 дол. — Марія Хамуляк

НАШИМ ДІТЯМ

ДМИТРО ПАВЛИЧКО

ДЕ НАЙКРАЩЕ МІСЦЕ НА ЗЕМЛІ

Де зелені хмари яєорів
Заступили неба синій став,
На стежині сонце я зустрів,
Привітав його і запитав:

— Всі народи бачиш ти з висот,
Всі долини і гірські шпилі.
Де найбільший на землі народ?
Де найкраще місце на землі?

Сонце усміхнулося здаля:
— Правда, все я бачу з висоти,
Всі народи рівні, а земля
Там найкраща, де вродився ти.

Виростаю, дитино, й пам'ятаю —
Батьківщина — то найкращий край!

Photo: Olha Hayetska.

Фото Олі Гаєцької.

ІВАНКО

У гущавині лісу майнуло жовто-червоне перо, а за ним капелюшок, що прикривав голівку хлопчика. З-під капелюшка розсипались чорняві кучері.

— Іванку-у-у! — голос лісничого, який стояв на порозі чепурної біленької хати, що виглядала з-поміж квітів на зеленій поляні Верховини, різнісся відгомоном по лісі. — Повертайся швидко, матуся готує вечерю!

Овечки спокійно паслися на полонині, а Іванко поспішав до своєї криївки на березі річки, під високим дубом. Ніхто про неї не знав, навіть мала сестричка — товаришка забав. Це його таємниця. Пісенька, яку він завжди грав на сопілці, приманювала його приятелів — улюблених птахів та звірат:

*Прийдіть до мене, друзі всі,
До лісу на розмову,
А я заграю вам тоді
Цю пісеньку чудову.*

Під час літа приходило їх багато. Приходили лелеки і їх діти, що виростали у великому гнізді на дереві біля лісничівки і стали майже частиною їх родини, приходили зайчики, малий їжачок, прилітали пташки. Він їх полюбив і розумів їхню мову.

Ось вони вже тут, як тільки почули голос Іванкової сопілки. Старий дуб шелестів пожовклим листям і наче усміхався до всіх, скидаючи тихо своє листя, немов остерігав: "Вже не довго будете сходитися під моїми розлогими галузками".

— Що скажеш, лелеченьку Клекотайло? — спитав Іванко в лелеки, що своїм довгим дзьобом ніжно торкнувся Іванкового плеча. — Я знаю, ти посумнів, бо час приходить, треба залишати своє гніздечко і відлітати в теплі краї. І ви теж, мої маленькі співаки, — звернувся до пташок, що сиділи на дереві, — не такі вже веселі. Не журіться, мої любі, я буду пильнувати ваших гнізд, а ви відлітайте щасливо, пильнуйте

Ілюстрація Лариси Іванової

своїх дітей, як будете перелітати океан, бо вони ще молоденькі.

— А я чекаю, коли мої батьки збудують хатку в землі під листям і буду з ними тут зимувати, — сказав малий їжачок. — І я теж, і я теж перезимую в рідному лісі, — відізвався сіренький зайчик.

— Ми всі будемо чекати весни, що прилине і зачарує нас своїми пишними квітами, і на ваше повернення, — сказав Іванко, а дві білі берізки теж скинули кілька пожовклих листочків їм на прощання.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

12 липня 1995 року на 99-му році життя відійшла у вічність довголітня членка 26-го Відділу СУА в Дітроїті **Марія Прокопович-Явна** з дому **Шалаган**.

Народилася Марія 6 вересня 1896 року в селі Довжанка на Тернопільщині. До Америки приїхала в 1912 р., спершу до Нью-Гейвену, Коннектикат, звідки по двох роках переїхала до Дітроїту, де вийшла заміж за Павла Прокоповича — знаного церковного й громадського діяча. Марія зразу ж включилася в громадську працю. Шість років очолювала 26-ий Відділ СУА, на 10-ій Конвенції у 1953 р. була головою Конвенційного комітету. Понад 20 років була головою Сестрицтва при церкві Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії. Крім того працювала в Допомоговому Комітеті, допомагаючи переселенцям, які приїжджали до Америки після закінчення Другої світової війни.

По смерті Павла Прокоповича одружилася з Іваном Явним, з яким прожила всього 7 років. 1982 року переїхала до Чикаго, до сина Володимира Прокопа. Останнім часом жила на Флориді, однак кожного року присилала вкладку до Відділу й цікавилася його працею. Була Марія Прокопович-Явна надзвичайно працюючою, жертвенною членкою, цілком відданою українській громаді й церкві.

Віра Гиатюк,
голова 26-го Відділу СУА.

3 волі Всевишнього відійшла у вічність членка 28-го Відділу СУА в Нью-арку **Омелія Цяпка**.

Народилася Омелія 2 лютого 1907 року в Мостиськах Львівської області в родині Марії з Тарнавських і Степана Голди. Спочатку вчилася в гімназії у Перемишлі, а вчительський семінар закінчила у Львові. Через свою політичну діяльність не могла дістати посади за своєю професією. Була вона активною у студентському і кооперативному русі. Працюючи у цих організаціях, познайомилася Омелія з професором Михайлом Цяпкою, з яким одружилася 20 жовтня 1931 року. Незабаром вона вступила в Союз Українок і брала в ньому активну участь, навіть була вибрана делегаткою на Конгрес жінок у Станіславові в 1934 році.

Рідну землю Омелія покинула в 1944 році і виїхала з родиною на еміграцію. У 1945—1948 рр. перебувала у таборах в Німеччині, а в 1948 р. емігрувала до США і стала активною членкою 28-го Відділу СУА в Нью-арку. Була культурно-освітньою, потім організаційною референткою, а останнім часом головою Відділу.

Омелія Цяпка пакувала і висилала пачки переселенцям у Німеччині і Австрії, брала активну участь у з'їздах і конвенціях. Будучи обдарованою прекрасним голосом-альтом, багато років співала у хорах під керівництвом проф. Рудницького і проф. Соневицького. Допомогала Омелія фінансово багатьом

українським установам: кафедрі українознавства Гарвардського університету, комітетові Тисячоліття Хрещення Руси-України, Українському Музеєві, на видання "Енциклопедії українознавства", церковним і харитативним організаціям.

Виховала Омелія Цяпка двоє дітей, сина Ореста і дочку Уляну Глинську, які беруть активну участь в українських організаціях.

Померла О. Цяпка 7 травня ц. р. Від 28-го Відділу прощали її голова Відділу Таїса Богданська. Вона згадала покійну як надзвичайно працюючу, жертвенну, обов'язкову і дуже лагідну вдачі людину.

Вічна їй пам'ять!

Емілія Онишкевич,
секретарка 28-го Відділу СУА.

На 82-му році життя відійшла у вічність членка 28-го Відділу СУА в Нью-арку, Нью-Джерзі, **Марія Боярська**.

Народилася Марія 1913 року в Заланові Рогатинського повіту Івано-Франківської області.

У 1928 році, маючи 15 років, виїхала Марія до свого батька до Америки, однак не застала його в живих — він помер, коли Марія була ще на кораблі, в дорозі. Марією заопікувалася її тітка Анна Воробець.

Замешкала Марія в Нью-Йорку і там працювала на різних роботах. У 1959 році вийшла заміж за п. Боярського і подружжя переїхало до Нью-арку, а опісля до Юніону. Ще будучи в Нью-арку, Марія стала парафіянкою церкви св. Івана Хрестителя і членкою 28-го Відділу СУА. Була господарською референткою довгі роки, поки дозволяло здоров'я. Відзначалася працюючістю, жертвенністю.

Парастас був відправлений 16 червня 1995 року. Від СУА покійну прощали пресова референтка Зеновія Воробець. Вічна їй пам'ять!

Емілія Онишкевич,
секретарка 28-го Відділу СУА.

"Our Life" welcomes original materials from readers and others contributors with the stipulation that such materials are not being simultaneously submitted to other publications. Manuscripts should be double-spaced and spelling of names of individuals mentioned in stories or articles should be verified for accuracy. Photographs submitted with manuscripts should have good contrast and should be appropriately captioned. The editors reserve the right to condense and edit materials submitted for publication. Unsolicited materials are welcome, but cannot be returned to contributors. "Our Life" occasionally accepts reprints and/or translations from other sources if the sources are properly credited. Unsigned manuscripts will not be considered for publication. Articles and stories from contributors do not necessarily reflect the opinions of the editors. All materials submitted for publication should be sent to "Our Life", attention Editor. For telephone inquiries, please call (212) 674-5508

Закінчення зі стор. 26.

оповідання "Фінішній топінамбур" — 200 дол., автор Петро Кралюк, м. Луцьк;
повість "Сам собі ближній" — 150 дол., автор Олег Сенчик, м. Чернівці;
збірку віршів-пародій "Кохання на вулиці Красіна" й ін. — 100 дол., автор Марко Шевельов, м. Запоріжжя;
оповідання "Болить голова" — 75 дол., автор Надія Ковалик, м. Львів;
оповідання "Оттакі трафунки" — 75 дол., автор Надія Ковалик, м. Львів.

Відзначити:

оповідання "Шура і Света", автор Л. М. Курохта, м. Харків;
оповідання "Мураха", автор Л. М. Курохта, м. Харків;
п'єсу "Чарівниця і жартівник", автор Василь Назаренко, м. Київ;

оповідання "Напишемо записку", автор Валентина Семеняк-Штангей, м. Тернопіль;
оповідання "Мурашник", автор Ганна Черінь, Порт Шарлотте, Фльоріда;
збірку віршів "У звіринці", автор Іван Петиця, м. Львів;
повість "Муха", автор Надія Вархол, м. Свидник, Словаччина;
оповідання "Козак Іван", автор Наталія Присяжнюк, м. Київ;
поему "Ні ума, ні совісти, ні чести", автор Іван Манжара, м. Київ.

Адміністратор літературного конкурсу
Людмила Чайківська,
імпрезова референтка 43-го Відділу СУА
у Філядельфії.

Філядельфія, 25 липня 1995 р.

СПРОСТУВАННЯ

У числі 7—8 за липень-серпень 1995 року на сторінці 33 (права колонка, 19 рядок) після слів: **по 20.00 дол.** — пані О. Бокало, слід читати: пані Катруся Папуга.

В числі 7—8 за липень-серпень 1995 р. на стор. 31 (права колонка, 11 рядок) слід читати: "В 50-ту річницю трагічної смерті моєї родини Коштовських, які загинули 3 березня 1945 р. в селі Павлокома, в їх пам'ять складаю **500.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею.

Ольга Червінська."

У числі за липень-серпень ц. р. на стор. 28 в повідомленні про загальні збори 64-го Відділу СУА, Н.Й., пропущено: Дарія Костів — заступниця голови. Автор перепрошує за помилку.

До Управи Українського Музею в Нью-Йорку ввійшла член головної Управи СУА Рома Шуган.

Просимо всіх дописувачів посилати до редакції тільки оригінали дописів, статей. Згідно з журналістичною практикою, не подається копій, що були поміщені чи переслані до інших видань. Будемо вдячні, якщо пресові референтки та дописувачі будуть дотримуватися тієї засади.

Незамовлених матеріалів редакція не повертає, не приймає матеріалів, не підписаних авторами, а також не веде листування з приводу невикористаних матеріалів.

Редакція застерігає за собою право скорочувати прислані матеріали і виправляти мову. Матеріали, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції.

Передруки і переклади матеріалів з "Нашого Життя" дозволені за поданням джерела.

На адресі, поміщеній на журналі, є зазначено, доки заплачена передплата.

Усі редакційні матеріали просимо пересилати на адресу редакції, з поміткою "редакторові".

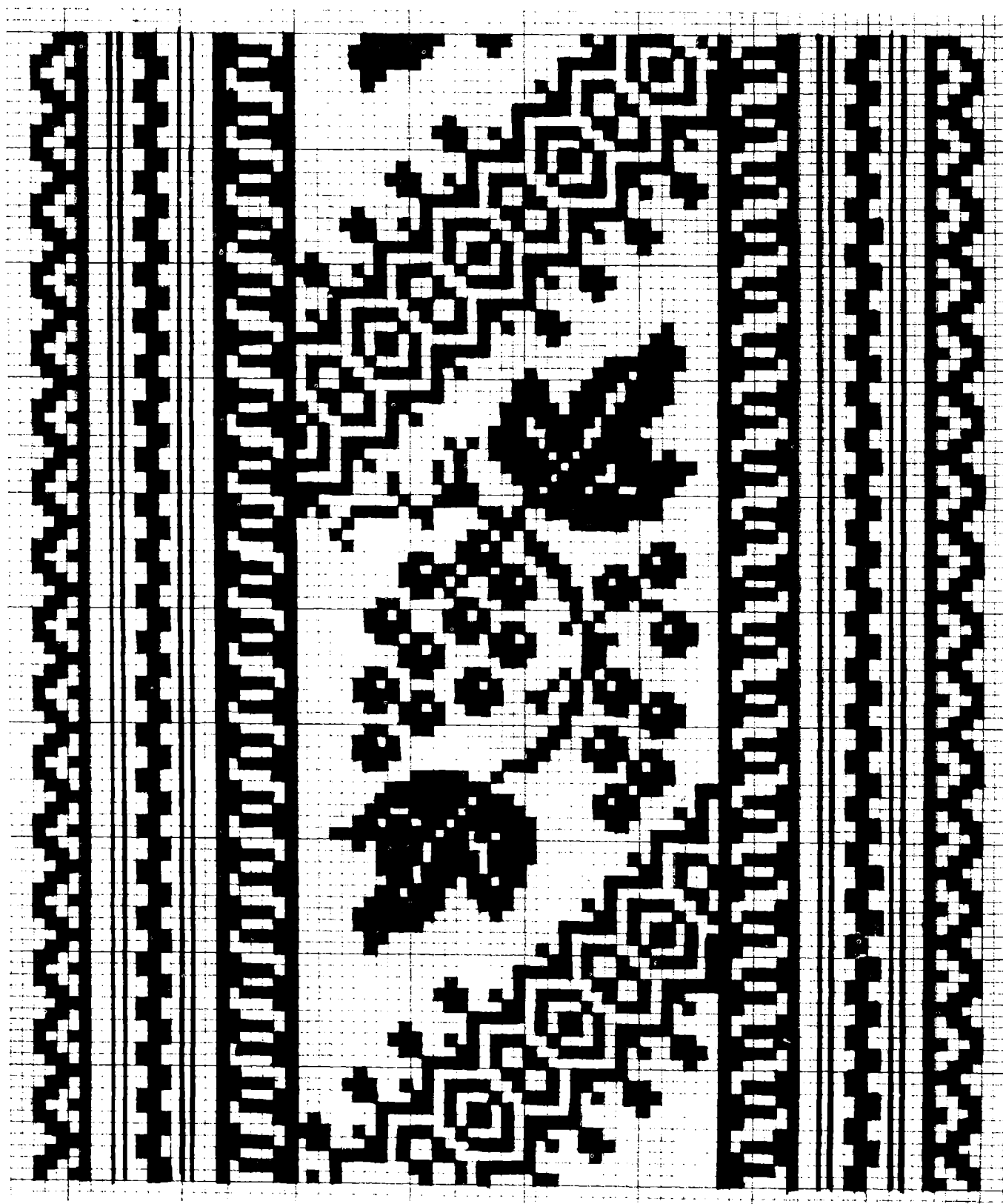
Кошти вироблення кліш пскривають дописувачі.

Дописи просимо писати виразно, через два інтервали, зокрема чітко імена і прізвища поданих осіб.

Редакція приймає за домовленням, тел.: 1-212-674-5508.

"Second-Class Postage Paid at New York, N.Y. and at
additional mailing offices" (USPS 414-660)

108 Second Avenue, New York, N.Y. 10003

"Виноград" — віз рукава сорочки. Село Угринів, Сокальщина. Зі збірки Ірини Кашубинської.
Pattern for sleeve of women's blouse, "Grapes." Village of Uhryniv, Sokalshchyna. From the collection of Iryna
Kashubynska.